Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 17 ИЮЛЬ, 1984 ШУ. ◆ № 85 (6963). ◆ Мах 3 кеп.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьекхай 1983—1984 шерашка Iаи замалахье хьайбай продукташ дукхагIа кхаран кийчъяран районашна, колхозашна, совхозашна, фермашна, бригадашна, хьайбаш Iоккхий болхлошна лелаяьчна республикански социалистически яхье итогашна.

Социалистически яхье котъьнинарг лаьрхIай.

РАЙОНАШ:

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ.

1982—1983 шерашка Iаи замалахье яьхачул дукхагIа хьайбай продукташ а йоазаш хьайбаш деба а даш дулх 27, шура — 24, фуьш — 31 процент дукхагIа кийчдаьд.

Районе социалистически яхье хьалхара моттиг кьонахьй КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома кхера тIе ЦIе байрехь а луш республикански Сийлен улга тIе лъхкай.

[illegible]

1982—1983 шерашка Iаи замалахье яьхачул дукхагIа хьайбай продукташ а йоккхаш, хьайбаш деба а даш дулх 23 процент, шура 32 процент дукхагIа кийчъяй.

Социалистически яхье районе шолагIа моттиг хьонахьй, КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота еннай;

УРУС-МАРТАНОВСКИ.

1982—1983 шерашка Iаи замалахье яьхачул дукхагIа хьайбай продукташ а йоккхаш хьайбаш деба а даш дулх 68 проценти шура 11 проценти дукхагIа кийчъяй.

Районе социалистически яхье кхоалагIа моттиг а хьонахш КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота еннай;

[illegible]

1982—1983 шерашка Iаи замалахье яьхачул дукхагIа хьайбай продукташ а йоккхаш хьайбаш деба а даш дулх 69, шура — 3, тха 2 процент дукхагIа кийчдаьд.

КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш социалистически яхье кхоалагIа моттиг хьонахьй района.

БОАХАМАШ:

КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташ а луш республикански Сийлен улге тIе яхай социалистически яхье хьалхара моттиг а хьонахш:

Грозненски района «Алпатовский» совхоз;

Надтеречни района «Гвардейский» совхоз;

Назрановски района «Назрановский» совхоз.

КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, социалистически яхье шолагIа моттиг хьожахьй:

Шелковской района «Шелковской» госплемзавода;

Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза;

Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза;

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза;

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза;

Шалински района «Искра» ялача совхоза;

Шелковской района «Каргалиновский» совхоза;

Гудермесски района «Гудермесский» совхоза.

800 СОМ АХЧАН ПРЕМИ А ЛУШ:

СССР юртбоахама Министерствин юртбоахама болхлой профсоюза ЦК-ин Сийлен дипломаш хIара представлени ю:

Наурски района «Красное знамя» ялача колхоза шурий комплекса;

Шелковской района «Путь к коммунизму» ялача шурий фермина;

Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбай фермина;

Наурски района «Россия» ялача колхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу А. Исаев);

Надтеречни района «Горагорский» совхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Я. Витригов).

Социалистически яхье котъьнинаргаш а лаьрхIа ахчан премеш хьонахьй фермашна бригадашна:

[illegible] СОМ ПРЕМИ

Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза шурий фермина;

Грозненски района «[illegible]» ялача объединени шурий фермина;

Гудермесски района «Гудермесский» совхоза № 1 йолча шурий фермина;

Шелковской района «Каргалинский» совхоза хьайбаш кхоебене отделенина (бригадир Исмаилов Л.);

Ножай-Юртовски района [illegible] цIерагIча [illegible] хьайбай фермина;

Сунженски района «[illegible]» ялача колхоза хьайбай фермина;

Шалински района «Искра» ялача совхоза шурий фермина;

Шелковской района «Червленский» колхоза шурий фермина;

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза шурий фермина;

Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоза шурий фермина;

Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза шурий фермина;

Шелковской района «Шелковской» госплемзавода жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Эсмуэамбетов Н. А.);

Наурски района Ленина цIерагIча колхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Хамидов Э.);

Наурски района «Красное знамя» ялача колхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Акбердиев А.);

Грозненски района «Ермоловский» ялача птицефабрикина.

[illegible] СОМ ПРЕМИ

Надтеречни района «Верхненаурский» совхоза шурий фермина;

Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза № 2 йолча шурий фермина;

Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза № 3 йолча шурий фермина;

Надтеречни района «Горагорский» совхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Дибиров I.);

Шелковской района «Шелковской» госплемзавода жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Гадлоев В.);

Шелковской района «Шелковской» госплемзавода жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Амитов У.);

Шелковской района «Путь к коммунизму» ялача колхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Курбанисламов К.);

Шелковской района «Червленский» колхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Муслоев А.);

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза № 2 йолча фермина;

Наурски района «Калиновский» совхоза шурий фермина;

Наурски района «Советская Россия» ялача совхоза шурий фермина;

Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Карнукаев);

Шелковской района «Путь к коммунизму» ялача колхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Зеоов Махьмад);

Шелковской района «Путь к коммунизму» ялача колхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Азматханов Хаэби);

Надтеречни района «Горагорский» совхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Дибиров Ширвани);

Надтеречни района «Горагорский» совхоза жа Iуй бригадина (вокхагIеола жа Iу Атабаев А.).

Социалистически яхье котъьнинарг лаьрхIай хьайбай боахама болхлой йоккха группа. Церна хьоцахьй КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташ, мехала совгIаташ.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советон облсовпрофон тIекIичача соцам тIе белгалдаьккхад месячник йолча юкъагIа республика колхозашкий совхозашкий кийчъяьй 49,6 эзар тонн йол, 64,6 эзар тонн сенаж, 8,8 эзар тонн бьаца хьоар. Юкъейол лаьрхIача республика гIоала месячника задани кхочашьяьй 83 процент йолаш.

Боккхача сухалца чакхдоех доакъар кийчдалга Надтеречни, Шелковской, Ножай-Юртовски районий боахамаш. Укх тIеххьарча цIере доакъар кийчдара доле балхаш дика дац Веденски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски районий колхозашкий совхозашкий.

Цунца цьаьна белгалдаьккхад Советски, Грозненски, Назрановски, Малгобекски, Шалински районий РАПО, кулгалхошкий специалистийн боаггIана бола тергам тIе ца бахийташ хилар, мекъа лелаяр хьайбашта лаьрхIа доле тайп-тайпара доакъараш дукхагIа хилийтара леладеча балхашка.

1984 шера 9 июле кхаччалца доакъар кийчдаре хетаьх йолча социалистически яхьий итогаш а хьажа, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советон Облсовпрофон социалистически яхьена котъьнинараш а лаьрхIа, республикански газеташа чIоагIдьича сийлен Улга тIе дIаяздьй дукхагIа доакъар кийчдь йола районаш боахамаш:

Районаш:

ШЕЛКОВСКОЙ — хьалхара моттиг,

НАДТЕРЕЧНИ — шолагIа моттиг.

[illegible]

Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз,

Шелковской района «Красный мелиор» яха колхоз,

Шелковской района Ленина цIерагIара колхоз,

Надтеречни района «Гвардейский» яха совхоз,

Надтеречни района «Озерный» яха совхоз,

Нефтеречни района «Надтеречный» яха совхоз,

Веденски района Орджоникидзе цIерагIара колхоз,

Гудермесски района «Ойсунгурский» яха совхоз,

Ножай-Юртовски района Жданова цIерагIара колхоз,

Наурски района «Авангард» яха колхоз.

Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама Министерство, «Чечингушплодоовощхоз», «Чечингушвино» яха объединенеш, горисполкомаш, райисполкомаш, районий агропромышленни объединенеш дехарийла а, доакъар кийчдеча гIуллакхаш миште мел а хьежа, дIахо йодача хана де мел доагIар да, из кийчдара балхаш сиздера, задани кхочашьяра деррига ишашш торонаши тIеерзае.

Хьайбашта—шортта доакъар

Укх шера вордI бIаь гектаре тIа люцерна, рейграс, вIашагIъзбаь нехи горохи. Кхы тайпа баьцаш хьалхехьа «Экажевский» совхоза механизатораша.

Доакъар Iалашдеш лаьрхIа вIашагIъаьлла ши бригада я совхоза Альдиев Iайсаси Арчаков Хаматханеи кулгал а деш. Шоашта юкъе социалистически яхь а йоархаьь къахьегаш ба баьцаш хьекIаш боаха комбайнераш. доакъар дIакхухьаш бола трактористаш, шофераш. Кхы болхлой. ХIаьта царна юкъе къахьегина овсарле эттара лаххагIа йолаш болх беш ва йоккха балха опыт йолаш вола механизатор Гиреев Макшарип. Цхьа балха ди дIалахийтац цо юкъера лаьрхIача 12 гектаре тIара буц ца хьонхаш, нормагIа хьакха йоагIар 10 гектаь йолаш.

С. СУРХОЕВ.

СУРТАШ ТIА: «Экажевский» совхоза хьалхалатта механизатор Гиреев Макшарип.

Доакъар кийчдеш болх механизатораш.

И. ПЛИЕВА суртащ.

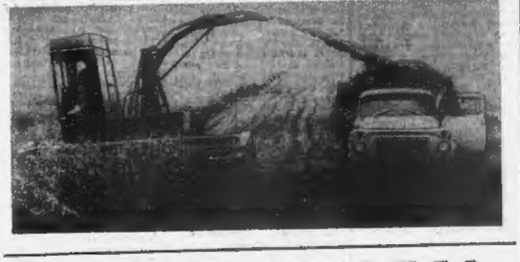

АРГIАШ ЖЕЛАШТА ЮХХЕ ЛАТТ

Халахьа дицлургдац «Гарагорский» яхача совхоза хьайбаш леладерашта дIадаха Iа. Кхоачам болаш доакъар ца хилар бахьан долаш хоалуш лохъелар хьайбай продуктивность, ансалдаьлар зенаш. ХIаьта из ишта хилезза дарздацар, хIана аьлча, доакъор кхо мах а телаш йIде а гаьнара хьалхахьа а дезар.

Соахка даь гIалаташ укх шера а ца дара, ше къаьстта дола боахама дакъа даьд хIанз доакъора производствах, хьаьнй лаьрхIа йола доакъар кийчду отряд. Из хьаьнй добровольцех, 3—4 специальность а йолаш болча нахах. Шоай эггара хьалхарча собране берригаш раьза а болаш решени тIалийцар цар коллективни методи боахама расчети юкъейоалае. Подрядни коллектива керте эттар опыт йолча механизаторех цаI вола Хасиев Юнус.

22 сагах латт отряд. Цар на еннай 23 трактори лаьттанцара балхаш дечев доакъар кийчдечей техника йизза набори.

— Ишта кхилар тхох техника а шерреча лаьттан угодей а дай, — дувц Хасиев Юнуса. — Таханарча дийнахьа 1500 гектар совгIча хаьтта я тха люцерна, судании буц, горохо-овсяни смесь, силоса йийна хьакIаш, доакъара свекла, ябакхаш. Лоамашка я тха цхьа эзара ах эзара гектар совгIа дика даьгIенаш, къаьстта дика тIаяьнний баьцаш укх шера.

Цехкаштара декхар оттадаьд отряда хьалхашка — 3 эзар тонн йоли кхал чай (2400 гектара тIа да совхоза гурахьа дийна кIа, мукх, аргIаш кIа), шозза дукхагIа сидос, 300 тонн витамини баьца хьоар, эзар тоннага кхоачаш свеклаши ябекхаши.

Хий декхаш доле лаьтташ вIалла а дац укхаза. Цхьабекъда, доакъар кийчдерий вIаштIехьдаьннад насосни станцев хий долча моттигера люцерна йийнача кхашка кхаччалца яхача турбайи гIонца 100 гектар долча лаьтта хий дилла.

Доакъар кийчде йолаеннай отряд май бетта, рацсахи тайп-тайпарча баьцехи йолча силоса хьалхара 200 тонн кIоагашка Iочу а елла. Цул тIехьагIа люцерна цхьа хьекIаш [illegible] Баьций цхьадолча даьгIьах пайда кийнаб сийна доакъара хьисапе, йоаь дакъа аьлл хьекхаш, витаминни хьоар даьд. Цунах хилар 250 тонн совгIа дика йоли 50 тонн витаминни хьоарл. Цкъара хьекхачул тIехьагIа минеральни удобреневща подкормка йир плантацешта, 100 гектара хий дилла болабелар. ДогIаша а дир новкъостал. Сиха дегIа я йоаллар люцерна, хIана из шоалагIа аьла хьокхаш а витаминни хьоар доакхаш а ба доакъар кийчдераш.

Шин беррига яиз тIабахийтаб отрядо арара цовош хьокха а хьокхаш йол аккхара, хIана аьлча, дика тIаяьнний укх шера цовашнара баьцаш, хIаьта цу гIулакхо деташ ай а ду доакъар кийчдерий. Цар хIанзале аргIаш даьд 700 тонн совгIча дикача аьлах. Цу тIа еррига а хьакха йол хьайбаша Iа доакхаргдолча дIатIауза, цига аргIаш а дий, боккхагIа болча жа Iунашка дIалу. Шера кхоачам бала йол тIа а йолаш дола аргIаш латт хIана боккхагIа болча жа Iуй Д. Муртазалиева, Д. Эльсанова, Ю. Азинова, И. Давлетгиреева, С. Даудхаджиева, кхыча а жа Iуй бригадай желашта кхе. Из геттара лоархIаме да, хIана аьлча, Iай наькъаш дехача хана хьайбаш латтача доакъар дIакхахьа хала а кургда, дукха хIама дIа а гIоргда.

ХIанз укх сахьате хало да доакъар кийчдеш барех молагIа къовставаь а цаI къовстане — берригенна дика бу цар болх, массане кхою йоагIо-хьекха материалаш, кхыйола средствош. Болх дикал лаха йолаш бу.

— ХIаьта а цIераш [illegible] харгья из тха подрядни [illegible] лектив хьахилча гIоне гоахьа мел волчоа масал гойташ болх беш барий, — йоах Ю. Хасиева. — Уж ба Исраилов Хизар, Давлаков Руслан, Дайшитов Висит, Каташев Беслан, Муцулханов Мовла, кхыбараш. Царех хIаране шишша норма йоакх дийнахьа.

Укх деношка мангал хьокхаш латташе аьрда баьннача мукха чах аргIаш ду доакъар кийчдераша, шоалагIа хьекхIаш ера лаьтта кийчду.

П. ГАГИЕВ.

Новкъост К. У. Черненко салаIа вахар

15 июле КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель новкъост К. У. Черненко Москвера салаIа дIавахар.

(ТАСС).

ХЬУВКЪАМ—84

МУКХ ЧУИЙЦА БАЬННАБ

Iуйранна вIсдагIчох ах сахьат даьннадар Малгобекерча РАПО керттерча агрономица П. И. Уманцевца тхо ГI. Ахриева цIерагIча совхоза кхашка кхаьчача хана. Хьекха касарех удла мукх сердаш я цхи комбайн. Укхаза мукх чуэпача ва совхоза директор Хасиев Хасби а профсоюза комитета председатель Бораев Солта а.

Селхан баьча балха итогех социалистически яхье котбаьннача болхлошта ахчан совгIаташ дIадала вена ва профсоюзни организаце кулгалхо. Цхьан минута кхай йисте хьаккаьча агрегат сона а еш, дег тIара ловца а боаккхаш, цо дIалу совгIаташ комбайнерашта Халин Александра, Муртаев ТIауса, Никишин Михаила...

Иштта цхьан дийнахьа баьча балха итогех хьалхара моттигаш яьхарашта юкъе ба ча вIашкаувзача, цох аргIаш деча, мукъадаьнна кхаш оахача, аьрда ялат хьатта дIакхухьача болх беш бола механизатораш а.

— Укх шера кIи-марс сихен ялат ца дойташ чакхбаккхара дика дакъа доац совхоза партийни а профсоюзни а организацеш, — дувц совхоза директора. — Царца дага а даьна ца бола ялаташ чувцарпа бузабенна хIара болх чакхбоаккхача социалистически яхь лелара а дикагIа болх берах моральни материальни белгалбахара а хьалаш оттадаьд совхозе. Уж хьалххехьа механизаторашта дIадоэнйтад. Социалистически яхьа итогаш ю хIара дийнахьа. Иштта гIулакх вIаштIехьдаккхаро новкъостал ду деррига балхаш цхьатарра дIадахьа а сихен дикен кIи-марс чакхбаккха а. Тахан йистедоал тхо 430 гектара тIара беррига мукх чуийца. Цхо балха дийнахьа аьрда баьнхаб оаха мукх. Пхийтта балха дийнахьа чуийца даха дерхI деррига ца бола ялаташ.

Ннъ бIаь гектара тIа да совхоза кIа. Из хIанз а кхаьча даьннадац. Кхаь-динъ дийнахьа сабарде дезаргда кIа чуэпа доладе. Из а хьекхари ардари къаьст-къаьста долаш чуэпа лерхI оаха, — дувц дIахо совхоза кулгалхочо. — Кхоана шоай комбайнашта жатнаш тIа а ехна «Алханчуртский» совхоза новкъостала болх тха комбайнераш горисполкомо алара...

Совхоза кулгалхочунца цхьана балха дIадала хьож РАПО керттера агроном. Гамашта а тохорех латтача чана юкъера маьхка цхьа фийг корабагIаш. Тиъаь иттех метр дIа-хьа долаш ялат чуийца даьнцача кхай тIа хьежача дига а цIена я. «Ца дойташ дина чуэц ялат», — хоадам бу специалиста.

...Цахаддаш аьрда мукх совхоза хьатта дIакхухьаш я автомашинаш тракторашш. Хьалхарча дийнахьа дикагIа болх баь совгIаташ хьокадаьрашта юкъе ба тракторист Колпаков Виктор, шофер Черкуев Вилал, кхыбараш. Дийнахьа комбайнаш аьрда ялат хьатта хьаккухьцар буе хьатта цIендаь даьннар заготзерно дIакхухь. Иштта транспортникаша болх бар бахьан долаш районе эггара хьалха пачтахьалкхен ялат дIадала доладаьд ахриевцаша. ХIанзлехьа, цар заготзерно дIабихьаб планагIа лаьрхIача шин бIаь тоннах ахаел совгIа мукх.

Комбайнерашта тIехьа ча гулбеш ба механизатораш Провоторов Борис Шарипов Хусени. Социалистически яхье декхараш толамца кхочашдаь совгIаташ денашта юкъе ба уж а.

Болх беш я кхай тIа аргIаш ду ши машин. Уж лелаеш ба Умаров Хьусени Каримов Махьмади. Кхы шишша саг а за царпа цар хьалденна ча дIалийбедеш. ХIара дийнахьа цаIи-ахи — шинъ балха норма йоакхаш хьинаре къахьег цар. ХIанзлехьа ши бIаь гартта тонн маьхка ча догIаш тIадам ца кхеташ артIаш даь дIаоттадаьд. «Iай доахана дика доакъар да ерь, — ялаш раьза ба артIаш дераш.

Ше къаьстта звено я мукъадаьнна кхаш оахаш. Цунца ба трактористаш Бакиев Махьмад, Безуглов Николай, Эльсапукаев Iаддал. ХIанзлехьа бIаь совгIа гектар мхаш аьхад цар. Дийнахьа ши норма йоакхаш оасаре къахьегаш хьабоагIа уж.

— Мошача доакъарийна лаьрхIа хьалийIаш дIае а ялатийна лаьрхIа борц дIабе а лерхI оаха ха бола ялаташ чуийцача цхьалолча кхашка, — дувц [illegible] директора. — Цо торо кургья хIара гектара тIара йоаккха продукци дукхагIа хилийта. Укх шера ялаташ кхедара а уж пачтахьалкхена дIадалара а декхараш дизза кхоачашде лаьрхIа ба тха совхоза къахьегамхой.

А. ХАРСИЕВ.

ОАРЦ ДАЛА!

Ха хьежац

Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозе 21 комбайн я. Из боккха низ ба. ХIаьта, гурахьа дIадийна ялаташ 880 гектара тIа мара а дац. ХIаьта а ялаташ чуэцача 11-тIа моттиг мара лаьцандац колхозо ший районе, хIана аьлча, 9 агрегат мара ца укхаза болх беш, мерех шига, ялат чуэцадаьа лаьа, доахарча совхозашкара йийха йоалаь а я. Ала [illegible] дац, во хийче я [illegible] службе яр.

Мукхаа кIанх хаувиъаам — 24—25 центнер гектара тIара. Ала доагIа, из во бац. ТIаькха, хIара ца бахьан долаш къовсам лоаттабе безах. Цунна тIаьхехан беш да С. Исраилова кулгалдеш йолча транспортни отряда бригада стане хьалдийтта доакха тайп-тайпара плакаташ. Ялат чуэцаш [illegible] дукхагIчарна хетарашта [illegible] луш да уж. Цудухьа М. [illegible] саев, А. Осиева, В. Ахматов дика къахьегаш ба. ХIаьта № 1 йолча бригадо хьекхача мукха кхаш тIа-м бIаргагуш дукха ца хьокхаш диса мукхаш да. ГIийртар тхо цу гIулакха бехке вар лаха. Депутатски посте членашта а колхоза кулгалхошта а — цхьанненна магаезар цу гIулакха бехке волча комбайнера а лаха.

11 июле укхаза хьекхад 480 гектар ца бола ялат, цунах 385 гектар мара аьрдидац, из эггара лохагIа болда хьокхан ба районе. Кхи а массехк цу тайпара дог делаеш йоаца рекорд я «Советская Россия» яхача колхоза. Царех дукха критически статьяш язяй «Заветы Ильича» яхача районни газета тIа. Бахьда, керттера бехк дукхагIа болча дилгъе колхоза председатела В. Шахбиева бу. [illegible] аьлли эшаш-м, кIезига а доацаш, иттех кхы а специалисте юкъера звеной командирш яй. Хьажаргба вай, масала, керттера агроном М. Арсенцевоа бригадир С. Керимова. Уж ца баьгача, массаа хага веза шоай гIулакх бахьан?

Иштта а замаьа а дукха хIаттараш да прявлене къовстаде дезаш къахьегаш вIаштIехьбаккхара хьагъехьа. ХIаьта хIеч хьежаш латтац.

Ш. ЭРСЕНОВ.

СТАНИЦА ЦIЕЙ

Шелковской района Дубовской станицана — «Путь к коммунизму» яхача колхоза центра — йистте доаха цIей хилар укх шерара ялаташ чуийца даларца дувзадена. ХьалхагIа хера хьайоагIача традицех сарахьо укхазй кхача гIерташ сихвелхалар, оалаш ма дарра, къьхьа а къова а мел вар. керда хьадаьннача ялатах даьккхахьоарах яь хоза хьак йоагIа маькх ялаташ чуэпача даиъа доацаш хиннарашна хьалхашка кхьара къахьегама котало цIенача дег тIара цар даькъала кхдара духьа.

Укх шерара ялат атта кхаьчадац колхоза кхаш леладерашка. ТIаккха кхы а чIоагIагIа доккхал де догдоалIа лаьккхача къахьегама колловх. Гурахьа ялаташ дIадийначча 1844 гектарах хIаране тIара 29 центнер совгIа ялат аьрдад боахаме. Из укх шерарча сезонах районе эггара лакхагIа хьувьвам ба.

Лоихаia духовой оркестр а йолаш, шоай агрегаташ мугIарагIа дIаоттаю жатчикаша, комбайнераша. Ялаташ чуийца даларах лаьтта леладеча цеха начальникага Ефимов Виталий Сергеевичага рапорташ ду мехотрядий начальникаша Александр Федорович Латышевен Николай Васильевич Токаревен. Цул тIехьагIа, ялаташ чуийца даларах цеха начальника рапорт ду колхоза председателага Мороз Василий Даниловичага.

Колхоза правленен парткомея цIерагIа Василий Даниловича къахьегама котало даькъала ювц ялаташ кхедарий, уж ногаш-маьрша бахар, вай социалистически Даьхен дикенна цар керда къахьегама толамаш дахар довш ловца боаних царна.

Колхоза правлене, парткомо, профкомо, ВЛКСМ комитето цхьана яьча решенех хьаккайвабу укх шерара ялаташ чуэцача леланьча социалистически яхье котбаьннараш.

Хьалхара моттигаш хьожаю жатчика Лазар Георгена, комбайнера комсомольца Зубков Михаила; шофера комсомольца Зубков Василена.

Социалистически яхье котбаьннарашта Сийлен грамоташ, чемпионий цIе ленташ, кIи кхнех яь венокаш, ахчан хьалхара преми — 200 сом лу.

Социалистически яхье шолагIеи кхоалагIеи моттигаш яьхача призерашта юкъе ба комбайнераш Александр Сиваншь, Георгий Вартик, Анатолий Бабан, Федор Кудряшов, шофераш Николай Пономарев, Имран Гайраханов, кхыбараш.

Детсаде кхебераша торжествашта «бехке барашта» тух-сискал хьалхашка дихьар, дийнача зизай буветаш елар.

Саррахьа станица культура ЦIагIа моттигерча художественни самодеятельносте дакъа лоацарашо хоза концерт оттадир ялаташ чуийцарашта.

М. ТКАЧЕНКО.

НОХЧ-Г1АЛГ1АЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

1984 шера 11 июле республика Лакхехьарча Совета Президиума арг1анара заседани хилар. Цига дийцар «Нохч-Г1алг1ай АССР-е правопорядок чаккхьаран бокъонаш телхаерашца лоаттабу къовсам ч1оаг1барам беча балха хьалах» доккха дош. Цунах даьца докладаш йир НГ1АССР чурча г1улакхий министра Ю. Ю. Миненкос, НГ1АССР прокурора А. И. Ростова, НГ1АССР юстице министра И. А. Албастова, Надтеречни райисполкома председатела М. С. Тазиева, Наурски райисполкома председатела заместитела Т. В. Бондаренкос.

Заседане белгалдаьхар, республика халкъа депутатий Советашен бокъонаш лораеча органашен, парте XXVI съездeн цул т1ехьаг1а хиннача КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхоачаш а еш, партийни органий кулгалца, социалистически законность 1алашъяре, общественни порядок, гражданий закони, хьашташи, бокъонаши лораяра т1адерзадаь г1улакхаш чакхдоахаш хилар.

Цунца цхьана Президиумо д1ахайтар цу деша халкъа депутатий Советашен бокъонаш лораеча органашен беча балха т1ара кхоачамбоацараш хилар, х1ьата т1анийцача сопам т1а белгалдир законности правопорядоки д1ахо ч1оаг1ъяра, бокъонаш телхаерашца лоаттабу къовсам ч1оаг1баре декхараш.

* * *

Президиума заседане иштта дийцар «Чечингушконсервпром» яхача республикански производственни объединене юртбоахама продукци д1аоттаь лоаттаелгеи чакхйоахилгеи в1аштlехьдаьккхара а, консервни заводашкара социалистически доалахье шийн метта лоаттайра а беча балхах дола дош.

Президиумо белгалдаьккхар, «Чечингушконсервпром» объединене. КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенешца хьалхле а делаеш. Кхатан программа заданеш кхоачашъяран консервни заводашкара социалистически доалахье шийн метта хилийтаран болх беш хилар. Продукци дукхаг1а арахец, цун ассортимент шергъеннай.

Цунца цхьана, Президиумо объединене кулгалхой уйла т1аерзайир продукци чакхйоахилга цун дикал тоелга, из д1аоттаь лоаттаелга в1аштlехьдаккхара дахьъерча ц1енхаштгарча кхоачамбоацарашта.

Кийча продукци юртбоахама бийдел, тара д1аоттаь лоаттайра хьалаш во хилар, консерваш хьаяре технологи талхаяр бахьан долаш доккхий зенаш ду. Консервни заводашка маьхала ца йоаккхаш планал соаг1а йиса продукци сов дукха 1айнай.

Объединене предприятешка къовсам во лоаттабу доал ца дарцен халкъа рузкъан хьурмат не дарцен, недостачашца а лечкъорашца а. Во лелабу контрольно-ревизорски болх, халкъа рузкъа шийн метте хулга 1алашлара т1аерзаяц общественность. Къахьегама коллективаш дукха я х1аране шийн х1ама тоалар дукха паччахьалкхени общественни х1амнех пайда ийбеш йолча моттигашта сетохалургдоаца хьал оттаданза.

Лакхехьарча Совета Президиумо «Чечингушплодоовощхоз» яхача объединене кулгалхошкара хьадийхар харцахьара х1амаш дарах бехке бараш та лира т1аlазар делга, бийлал чаккхьаккхарен д1аоттаь лоаттаярен г1улакх лертг1а в1аштlехьдоаккхилга, кийча консервни продукци ихьйола еза х1амаш шоай метте кулийтилга.

* * *

Президиума заседане дийт1ар гражданаша йоазонцен къамаьлацен даьча лоткъамашка хьожаш беча балхах йолча Советски райисполкома отчетага. Белгалдаьккхар, районен юртийн Советий исполкомаша, района дукхахча предприятейн организацейн кулгалхоша къахьегамхойн бахача наьхен письмошка, жалобашка, заявленешка, хьамара, шоай г1улакхаш дахьаш баьхка гражданаш т1анийбелга в1аштlехьдаккхара беча балхах дола законодательство кхоачашдара т1адерзадаь г1улакхаш чакхдоахаш хилар.

Дош дувцача хана а цунах лаьца т1анийнача сопам т1а а райисполкома д1ахьийтав гражданий письмошта в1аштlехьбаккхара вахкъе ц1енхаштта кхоачамбоацараш хилар.

Гражданаша г1еттадеш йолча дешай кхоачам болаш анализ яц, к1езига пайда эц царех юртбоахама производство д1ахо дег1айоалаяран цун эффективность лакхъяран бахача наха г1улакхаш деча сфера предприятей болх тоабара, бокъонаш телхаерашца лоаттабу къовсам ч1оаг1бара, лаьттани къахьегамен законодательство теркалдайтара.

Гражданаша ахара дерна эшарашт теркал да дарах заявлени жалобаши язъе езаш хул цар партийни, лакхе латтача советски органашка, газетийн журналийн редакцешка шоаш бахача метте къестаде дезаш дола дешаш ма-лелеш.

Районни Совета исполкомо отделаши, цхьайолча юртий Советаша а йоагг1ача тайпара йоакхо яц Сийлахь-боккхача Даймехка т1ема доакъашхой, т1ахьожам мела лоаттабу законо оттаь льготаши г1ойленаши царга д1акхачийтара.

Райисполкомо лертг1а т1ахьожам лоаттабаш гражданий предложенешка, заявленешка, жалобашка райисполкома отделаш, юртий Советий исполкомаш, предприятеш, учрежденеш, организацеш хьожача. к1езига лаьтт1 цу дешаей лаьца кулгалхоша ера отчеташка.

Районен юртийн Советий исполкомаша к1езига пайда эц «Хьалийлача письмой ди», «Хаттарийн жопийн сайренаш» кхьайраш санна йолча бахача нахаца бувзам лоаттабара дика йолча формаех.

Райисполкомен дукхача юртий Советашнее каст-каста телхаю цхьацадолча шоай г1улакхашта уха гражданаш т1аийбара графикаш.

* * *

Лакхехьарча Совета Президиума балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума отдела заведующе нов. В. А. Свалбова.

«Аргунводпром» производственни объединене цхьоалаг1ча цехерча бригадашта юкъе дикаг1а лоархlарех я Дадаев Асламбека кулгалдеча формовщикий бригада коллектив. Укх пятилетка шерашка объединенерча бригадашта юкъе хадданза хьалха латташ хьайоаг1а из. Цун керттердар да бригадерча болхлоша хьинар кхо ца деш къахьегар, царна юкъера социалистически яхьи формовщикий къахьегами бригада кулгалхочо дика в1аштlехьбаккхар.

Вашха-дика кулгалхо хилар соаг1а юкъарча балха т1а а хьинаре дакъа лоац бригадира Дадаев Асламбека. Из цеха парторг, бригадирий совета председатель, профсоюза цехкома член ва.

СУРТА Т1А: формовщикий бригадир А. Дадаев.

З. АМЛИЕВА сурт.

Партийни организацешка

АГИТАТОРИЙ КИЙЧО ТОХК

Х1ана Малгобекски районерча къахьегама коллективашкарча агитатораштен политинформатораштен аттестаци е болабенаб.

«Малгобекнефть» НГДУ, УВР, Вознесенски газ чаккхйоаха завод (ВГПЗ) санна йолча йоккхача предприятешкайн политинформаторий карча агитаторий коллективгруппайн кулгалхошта аттестаци парте горкоме в1ашаг1ъеллача комиссе ю. Х1ьата шоай агитаторий, политинформаторий кийчонга хьожилга т1адиллад предприятешкарчен организацешкарчен партийни организацеига.

Х1анзе цу тайпара ши заседани хиний парте горкомерча комиссе. Цига бийха хиннеб НГДУ, ВГПЗ, РСУ, кьахкъеча завода № 2 йолча горбольница идеологически звеньей кулгалхой. Цига цар кийчонга хьожа ца 1еш, идеологически балха б1ухой, балха т1а карагlдаьнараш санна, кхоачамбоацараши дииза дисараши белгалдаьхар. Цхьайолча коллективашка агитаторий декхараш кхоачашдеш ба кхьаметтех юкъера школа чаккхъяьхарга бола нах. Боаг1аш бола дешаре боарам болчарца уж хувцилга хьадийхар. Х1ьата Х1анзе царна юкъаметта йоаг1а кийчо яраш оттабаьб. Массанахьа де доат1ар дац идеологически активе материалашца 1алашъяре, царга хан-ханнахьа хоамаш дара, беседаш коллективашка латтача г1улакхашца айхха юзаре. Уж кхоачамбоацараш д1адоахилга а агитаторий, политинформаторий балха т1а 1оаль опыт шераг1а йоаржаелга а — из декхар хьалхашка оттадир царна.

ПАЙДАНЕ СЕМИНАР

Укх денашка парте Ленински райкоме юххьаллерча партийни организацей секретарий семинар хилар. Цига дийцар тайп-тайпара дешаш.

Парте райкома секретара М. Н. Сальникова гулбинарашка дийцар халкъа боахама планаш районо кхоачашъяра итогех. Белгалдаьккхар, район б1арчча хьайнийцача продукцена реализаци ярен къахьегама овсарле лакхъярен заданеш кхоачашъеш яле а, цхьацадолча хьокхамех из лоархlа ца яьлга. Караг1даьннадац къахьегама овсарле планах хила езачул 1,2 процент т1еххкхоачашъяран продукцега д1аподар 0,5 процент чухьаначахьадаккхаран т1анйца декхар кхоачашделга 1алашде. Х1ьата продукци йохнара ах шера задани кхоачаш ца еш йисай «Автоспецоборудование» яха завод. Т1аккха «Красный молот», «Металлист», нахча йоаккхача заводаша, швейно производственни объединене цхьацадолча кхыдолча хьокхамех йола заданеш кхоачаш ца еш йитай.

Цар администрацешкара, партийни, профсоюзни организацешкара хьадийхар т1адиса декхар нарарча бетте а т1ера д1адоаккхилга.

Д1аяхача юкъа парте райкомо баьчен д1ахорча хана бе лерх1аченбалхах ше хоам баьчул т1ехьаг1а парте райкома организационни отдела заведующе А. В. Измайлова настлашка парторганизацешка д1айолалуча отчетащцен хоржамашцен дуваденнача декхарех дийцар.

Партийни просвещене кабинета заведующе С. А. Олейникова коллективашка нарарча шера шоай политдешара сета еш йола комплектовани сиха чаккхъьяккха йоаккхилга д1адийхар.

Семинаре къаьстта теркам т1аlазар нравственни кхетам дулга ерригача партийни организацешка тоаде дезаш хилара.

ПАРТКОМО ОТЧЕТ ЕЛАР

«Старогрознефть» НГДУ партийни комитето коллективашка интернациональни атеистически кхетам балара бача балхах.

Цу тайпара дика дуццаш «Грознефть» объединене парткома заседани хилар.

Цу коллективе дукха ха йоаццаш болхлой къахьегамен сала1арен хьалаш миштад, царна юкъе динах тешараш дукха е к1езига ба хьажар дукха объединене аппаратерча болхлой новкъосталца социологически тохкамаш даьд.

Нагахьа санна объединене болхлой берригаш хьайнийцача царна юкъе динах тешараш 12 процент болча метте НГДУ уж 8 процент мара бац, баьъда, цун ОРС-е уж 50 процентага д1акхоач.

Управлене в1ашаг1 а елла болх беш я интернациональни атеистически балха координаци ю совет. Цунна кулгалдеш я опыт йола коммунист Коновалова Генриетта Павловна. Цу совета а кхыча активистий а новкъосталца коллективе цу дешах лаьца лекцеш, беседаш, ветеранашца в1ашаг1кхетараш чакхдоах, безаме сайренаш ю. Болх бера безаме ха д1аяхьара а эша хьалаш хьадаьд коллективе. Коталов Дениа накъадоллхаш шерра болх беш я кхоъ-вит цу хьалха укхаза хьаь т1емен къахьегамен сийлен музей а.

Баьъда, бюро белгала ма дьаккхаре, интернациональни, атеистически болх коллективе х1анз а КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо д1адеххача тайпара оттабаьбац. Атеистически болх бара юкъеозац марксизма-ленинизма сайрийнара университет яьха баьнараш, мела оттадаьд цу хьакъехьа къастъкъастача нахаца кхетама болх белга.

ПАРТГРУППАШКА — ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

«Красный молот» заводе 57 партгруппа я. Цу ерригешка шоаш шера баьча балха мах беш собранеш чакхйоаларгъа шоль бетта, х1ьата 23 йолча цеховни организацешка — т1абоаг1ача бетта.

Укх предприятера дукхаг1йола партгруппаш в1ашаг1ъеккай комплексни бригадашка. Царех ца1 я № 8 йолча цеха шоллаг1ча комплексни бригадера яр. Цига укх денашка чаккхъяьлар отчетно-хоржамий собрани. Отчет енача партгруппорга токара А. Г. Соловьева дийцар шоай бригада толамех, коммунисташ шоай авангардни лоархlам а партийни поручениш а кхоачашъярах, коллективе латтача г1улакхашта цар еш йола влияни д1ахо йодача хана ихы а ч1оаг1ъе еиш хиларах.

ВАЙ — ПРОИЗВОДСТВА ДАЙ

ДАКЪА НИЙССА — ХЬИНАР Т1ЕХ

№ 1 йола механо-сборочни цех, — Грозненски ремонтно-механически завода дог да. Масала аьлча, цу коллектива балхах тайпна да завода хьокхаман. Дукхьал укх цхьан цехе арахец 60 соаг1а тайпа х1ун йола продукци. Х1ьата, коллективо арахецача продукци 80 процент яр уникальни лоархlам я. Йоакха аьлча, уххаза мара, вай мехка цхьанихьа а арахецац цу тайпара продукци. Цу деррига д1адах коллективнашта ч1оаг1а бехктокхамо а хетам шийна декхар кхочашдар. Х1ана аьлча, завода мара, цул сий дукхаг1ча дакъа цу цеха болхлой кара да. Х1ьата цехо декхача толамаш теьпал ду, цун коллективо шийна т1алатта бехктокхам кхета а беш [illegible] Баккъда, цеха коллективо дола [illegible] ихы а [illegible] т1а хургдар, нагахьа санна [illegible] ерригача [illegible] пайда эца карагlдоаларе, хьалхашка латта, г1улакха кьерле еш йола проблемаш ханнахьа къестайоре. Малаг1ам я уж? Царех цхьаннех, производстве эттара ираг1а латтачох лаьца дуьй, ше редакцега дайтача письмо т1а цу цеха В. Годзенича кулгалдечу монтажникаш бригадин [illegible] Мурдалов Увайса.

Ч1оаг1а хоза хет сона сай бригада, цеха г1улакхаш дика лелаш. Цхьабакъда, къайла кхухьаргдац вай — къахьегама нотаро йоаккхача х1аране шийгара юкъехьош дола дакъа цхьатарра дац. Цу дешо дукхача хана деза сатем боабаь лел со а са дукхаг1бола новкъостий а. Х1ьата, духхьал аргда вай, во ма хетта, бизза дега салоlам хилийтац lайха къахьийга хьадаьчох.

Дика даха в1аштlехьдаргдий, массаза д1ахьахашкахьа ухаш, къахьега т1ертаж вай ца хилча? Дац. Нийслу укх тайпара х1ама: цхьание д1ахьоцьбола мукъ боккха ба, вокхо — з1амига. Х1ьата юххера вар д1анкхахьа мукъ в1ашаг1а а теха шиннена д1абийкъача. юкъерча хьокхамта хьемача — массава а шоашта могар де г1ертаи къахьийгалга хул. Е дика а е во а ба аьна ц1аьхха а белгалбалац уж. Къахьегамен производственни дисциплина телхаю. аьна 1ла йиш яц царех. Уж хинахьа хьабоаг1а балха, хиннахьа чубол. Балха корта бохабу маларами мелац. Цхьабакъда, шоаш хьадер даьд алийта, талласта, духхьал куца ду цар. Коллектива г1улакхах дог лазац цар. Уж сагота бац цо план кхоачашъьяц аьнна, шоашта хьадоаг1аш алапи хилча. Айса дувцар дашка хьожаргва со тхоай коллективера цхьа масал доалайарна.

Тха цехе в1ашт уллув болх беш ва ши тоьара: Вагашев Увайс Вангиев Саламби. Уж шаьшехе а балха йоккха опыт йолаш, из дика бовзаш ба. Баккъда, цхьатарре дац гойта хьокхамаш. Увайса массаза а т1еххоачашъю шийна задани. Х1ана аьлча, шийна ма-кхо ца беш, х1ара дийнахьа ма могга дукхаг1ен дикаг1ен продукци хьае г1ертаи къахьег цо. Цул соаг1а, цунна ха корайдаг1а къонача болхлошта эшшача новкъостал де. ца ховр д1ахьеха. Х1ьата из ала йиш яц Садыках. Цо бизза пайда эцаш шийн цизах, торонех. Болх шийна могачул к1еззигаг1а бу. Лоацца аьлча, ше хьадеш дола х1ама бе-башха ца хеташ, дог ца лазаш хьаду. Ц1аккха а хезадац сона цо къонача болхлочоа новкъостал даьд аьнна. Хезаьц сона, новкъосташта юкъе ваг1аш а собране болх дикаг1а д1аг1оргбалаш ер дича баьгахе да вай цо аьлна моттиг а. Цхьабакъда, цхьаькха цхьа х1ама — и зийнад ах: балха т1а хьалха веце а алапи луча дийнахьа массала а аттера хьалхара юссе юю латташ хул из.

Цу тайпарча нахи къахьегама дисциплина телха ца йоl а, балха т1а корта бохабу маларш ца мело а, прогулаш ца йоl а юхерше бе мог1аг1а а коллектива. Х1ана аьлча, дисциплина телхаерш массалена а г1уш, бовзаш ба. Х1ьата царца къовсам доаттабу коллективо, уж кхетабу, хьаьхъал чу боалабу. Цунах дола масал доаладе гаьна ваха везац. Цхьа шу хьадла тха бригаде воча болхлоех лоархlаш вар слесарь В. Яндовицкий. Ц1аькха а, дизза кхоачаш дацар цо шийна т1адилла декхар, балха т1а къаракъ мелар, коллектива г1улакха сагота вацар, балха т1ехьаьвнсар-м дош а хетацар. Цунах къаста йиш яр тха. Х1ьата а бригадера из эккха а ца веш, кхетаве доладелар тха. Цох пайда баьлар. Х1ана хувцавеннав В. Яндов и цхьий. Каст-каста йоакхх цун ц1и производстве хьалхалатташта юкъе.

Х1ьата хамахье балха хьаухаш, прогулаш ца еш, балха т1а корта бохабу маларш ца мелаш, цхьабакъда, диззача дийнахьа х1ама х1адеш ва алийта, духхьал куца болх а беш д1аухачарца къовсам мишта доаттаберба?

Цхьан кхайкаралащцен доккхийча къамаьлащцен сага граждански позици хьее карагlдаргдац. Из хьекул коллективе сага нийсвеннача хьалащца хьевина. Сона хетачох, укхаза дика новкъостал дерза КПСС ЦК къоабал а яь, вай мехка предприятешка т1а-т1а дукхаг1а балха юкъекхуьеш йолча мердача формо — бригадни подрядо. Дог ца лазаш болх бер цига йолча беса г1уча воаз!

Масала, 1981 шу кхачалца тха сварщикий бригада ийса а долча хьокхамех цеха во лоархlаш коллектива яр. Х1ьата тха бригада цаьа керттерча коллективах цаl я. Цудукхья дувца эшац, вай юхатеттар оаха ерригача шоа г1улакхаш. Х1ара бетта къача служебникаре болхлой, инженераш новкъостал де ухийташе г1улакхаш тоадуш дацар... Т1аккха сварщикий сборщикий коллективаш в1ашаг1а а таха, хьийар цхьаннарданна болх беш йола комплекси бригада. В1ашаг1ьеллар партийни группа. Цун хьалхленца, кулгалца бригада совето бокъонца доца доа д1ахьийр балха т1а новкъаре ерашта. Дукха ха д1алехьа, кхычахьара новкъостал а ца эшаш, бригада а цунца цхьана ерриге цех а печчахьаьккхен план кхоачашье аьвар. Х1ьата 1983 шера тха бригадаш, доккхий толамаш даьрах, вай СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства мехкдаьттан газовни промышленноста болхлой профсоюза Центральни Комитетан Сийлен дипло. Дика хьаьхье оаха карарча шера а. Х1ьата икхь бетта план 111 процент кхоачашъьяй.

Х1ана тха бригадаш т1аккхаьттаб дукха болхлой. Царех цхьабараш к1аьнкаьа бокхаг1чарца нийсса къахьегаш хьабоаг1а. Уж ба В. Ребров, А. Лавранев сална бола кагирхой. Лоацца аьлча, тха х1анзара коллектив цхьан балхо цхьан тховна к1ал хьагулаь наьха группа хинна lац. Тхо деррига а цхьа уйла йолаш да. Х1аране шийгара а, шийн новкъостагара а, хьадехар цхьатарра да. Укхаза дувцарга аз цигь бригаде нийсденача х1ама. Тха слесара (ц1и йоакхаргъьяц аз цун) шийна дошцие а хьаена совна хьадахашца сварка е йоlалар эшача маркаг1а долг1ча болата турба. Из це а дувцш сварка яь хулар-кх, цох брак ерг1ьар, цул соаг1а, доадергхар болат а. Из нийсдалагвар. Новкъосташта хьалхашна ч1оаг1а цу слесара бехк а беьнна, эшача маркаг1а дола болат да кхаьвалйтар аз из. Уж масалаш ихы а дукха доаладе йиш яр. Х1ьата, лоацца аьлча, цхьан нарядаг1а болх беш йола комплекси бригада в1ашаг1ьеллача дено тха коллектива болхлой, х1араметаре догlар хьадехар болабелар. Доьге, лахе вай бийца нах к1еззигбелар тхона юкъе. Баккъда, ц1енбенна д1абаланвар. Укхаза кхийтар тхо болх в1аштlехьбаккхара йола из керда форма ше т1анийцачча беса ихы ца хуаш йиш йиш ца хилярех из д1ало дег1ийсоалее езилгах т1о пайда ийбе даьлар КТУ-х (къахьегаме дакъа лацара коэффициентах). Цул т1еххьаг1а дикка хувцавелар наьха психологи. Х1ана тха бригадана юкъе бац х1аман бала боацаш бола нах. Производственни дола къовстадеча, е бригада члента юкъе моттигаш къовстача цхьаннха а юстара латтац. Х1аране шийна хетар д1ахал. Коллектива дог да бригада совет. Из я деррига а бригадах дар ха е ховш, х1аране балхах, цо баь мах оаха тешаме объективни лоархlаш йола балха орган.

Бригаде моттиг хила йиш яц, шоаш доаккхача алапена мара цхьаннаш а х1аманна сагота боаца, дог ц1ена шоай декхар кхочаш ца дечча наха. Массане а д1ахьош бола мукъ цхьатарра хила беза.

Х1ьата фу хургда, нагахьа санна цехе а къахьегамах дукъах х1аране воацача дакъа коэффициентага массала таш болабича? Цунах посирени хург ма йий бригадин къахьегама а.

«Болхлошта юкъера, хьалбеча социалистически г1ирса хьалхарча юхьигера доаг1ача дешага ладуаг1ар, къахьегача нахаца дагадувлар...» КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленуме новкъоста К. У. Черненкос аьннача цу дешаца т1абулл вайна, боккха бехктокхам. Вай да [illegible] бокъонаш йолаш шоай предприятей дай, деррига а цхьатарре. Цудухьа [illegible] ма дер де деза вай бокъонца болча даьца санна; х1ама кхоа а беш, дола [illegible] г1ар хье а далаш.

У. МУРДАЛОВ,
Грозненски ремонтно-механически завода № 1 йолча цеха слесарь.

ПАРТЕ ЯХАЧОА КИЙЧА Я КОМСОМОЛ

Х1анзарча хьалашца т1ехь-т1ехьа боккхаг1ча лоархlаме хул В. И. Ленина ше комсомола III съезда къамаьл даш даь исторически васпет: коммунизме даха 1омалe. Партийни организацей декхар — сийлахь-воккхача Ленина вахарен г1улакхийн масалашца, партен халкъен революционни, т1емa, къахьегама традицешца коммунизме бала кагий наьх мехкарийн 1омабар, кагирхоех бизза тешаш болар, цу цхьан хана царгара хьадоаг1ар дукхаг1а хьадехар, социализма исторически кхоланте хьалхара хьр бехктокхам лаххбар.

(«Комсомола ду партийни кулгал д1ахотоадаранг кагирхошта коммунистически кхетам балара дакъера цун лоархlам лакхбарах» болча КПСС ЦК сацам т1ара).

Коммунизм хьалъеча ерригача этапашка керда социалистически къахьегама формашта т1ехьарча къовсамхой хьалхарча муг1арашта юкъе хиннай комсомол, социалистически яхья байракх айнай, ударни бригадаш в1ашаг1йийхкай, хийцца хьалцизад производства новаторий муг1араш. Цига а массе ва толамаш даьхад. Х1ана аьлча, лоарг1а ца йолаш кхоачашдаьд цо Ленина, Советски Союза Коммунистически парте васкеташ.

Шийгара доаг1а дакъа даьлад цу г1улакха юкъе Нохч-Г1алг1айчен комсомоло а. 1935 шера 11 феврале «Комсомольски правдо» яздаьд: «Нохч-Г1алг1айчене д1айоладенен ерригача Советски Союзе д1аьржан йолча колхозийн совхозийн комсомольско-кагирхой бригадай яьхах колхозаш большевистски ч1оаг1ъяра г1улакха юкъе, колхозни вахар хьалдара г1улакха юкъе комсомоло доккха дакъа лацар хилар».

Доккха да парте тахане ч1ашцтен г1улакхаштен юкъе, советски халкъа кхойламеча къахьегаме комсомоло доаш дакъа.

Заводашкен фабрикашкен, кхашка е фермашка а, г1ишлош хьалъеча майданка, школашка, торговле, общественни кхача кийчбеча, бытовой г1улакхаш дара сфере — массе метте ветеранашца, парте 1омалуш, опыти къахьегамца бехктокхаме хиле деза г1улакхи хьа а эцаш, къахьег къонахчар, х1ара г1улакха шоай хьинари дешаш юкъе а кхухьаш.

Комсомолах В. И. Ленина ц1и тилла 60 шу дизара яла ма йоаг1ара накъьавхара кийчо еча юкъаг1а юххьанцарча комсомольски организацей, ВЛКСМ райкома ишаш т1адерзадаьдар КПСС ЦК февральски апрельски (1984 ш.) Пленумашка къамаьлаш деча хана, комсомольски организацей секретарий Деррига-сюзара совещане къамаьл деча хана КПСС ЦК Генеральни секретара нов. К. У. Черненкос хьалханна оттадаь декхараш кхоачашдара, 1984 шерен б1арчача пятилетки заданеш кхоачашъяра.

Яхь лелеча кагьаг1а доккхий производственни толамаш даьхад «Электроинструмент» ахача завода комсомольско-кагирхой коллективо (Имаргиев Мустафай бригада), Назрановски трикотажни фабрика, № 2 йолча Универсамага ККК (кулгалхо Точиева, групкомсорг Костоева), Универсама ККК (кулгалхо Тутаева, групкомсорг Мотушкова), Назрановски РайПО комсомольско-кагирхой коллективо.

Лакхача производственни хьокхамашца накъьабахар юбилейна къона коммунисташ Кодзоев Мухьмад-Наьсарен АТП таксе водитель, «Электроинструмент» завода слесарь-инструментальщик Халгуев Т1ахlир — СССР Лакхехьарча Совета депутат, Ленински комсомола преме лауреат.

Юбилей хула ди хьат1отташ 12-ча пятилетка хьалхарча шера план кхочашъе аьна т1аийна декхар Кодзоев Мухьмада сийлеца кхочушдьа. Комсомолах В. И. Ленина ц1и тилла 60 шу дизара сийна лаьцча къахьегама вахте котбаьккхиб кирпичий заводера къона болхлой Плиева Миляхан, Арапиева Фадимай, шельзаводера — Талдиев, Маниева, Назрановски РайПО, [illegible] комсомольцаш.

Хайкъбоахкие декхараш кхочашдеча в1ашка дакъа лоцаш мерта боккхачерча къахьегамхоша а. «Тиьал доккхий толамаш даьхад «Ще косынка» [illegible] ч1а доарий районни конкурса хьалхарча ах шера итогашка котьбаьккхинер хи1ча, «Назрановский» совхоза Плиевски комсомольско-кагирхой фермерча [illegible] Дзарова Пазиша.

Хьалхалаттарашта юкъе ба къона доаркаш комсомолкаш «Назрановский» совхозера Алиева Лилия, «Экажевский» совхозера Точиева Аьсет, Альтемирова Лиза; механизатораш «Назрановский» совхозера Ужахов Мустафа, «Экажевский» совхозера Измайлов Мухьмад, Евлоев Юсап, дукха кхыбараш.

Т1еххьара итташ шераш белгалдаьлад комсомольцийн кагирхойн къахьегама а общественно-политически а хьинар ч1оаг1а айдаларца, 1илма-технически творчестве, х1анай кхоабари хьуриатдара дукха деррига доаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лацарца, овсаречен дикачеп къахьегамца, сакхетаме дисциплинех бухсоцаш хьахулачоа хьалхара бехктокхами хиларца. Такха района предприятешка, организацешка, совхозашка къахьегаш 25 соаг1а комсомольско-кагирхой коллектива я. 1000 соаг1ача къонача къахьегамхоша хьинаре дакъа лаьцад комсомолах В. И. Ленина ц1и тилла 60 шу дизара сийна кхайкаьча Ерригасоюзни ударни вахте.

Царех дукхачарна ВЛКСМ ЦК, ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташ, «Трудовая доблесть» яха ВЛКСМ ЦК знакаш тиийнай. Района кагирхой къахьегама хьинар ц1ахкха а ца айденачча тайпара ч1оаг1а айдела ишта КПСС XXVI-г1а съезд, ВЛКСМ XIX съезд хьаекха, Нохч-Г1алг1айчен автономе 60 шу из инй лоlамаг1а Россена юкъеяха 200 шу, СССР хьаьь 60 шу дуза денош хьат1а кхочаш.

Яьрнача социалистически яхье къовсам доаттабора евача событе ц1и тиллайта боьчо яккхар дукха. Кокхаг1йола планаши декхареши т1аийцар. Кагийча наькен мехкарийн марксистско-ленински мировоззрени хинийтаре къаьстта ч1оаг1а доархlам а бец, районе комсомольски организацешa ч1оаг1а уйла т1айоххйт комсомольски политически дешарен экономически образовани система эргалькха тоаяра.

1983—84 дешара шера комсомольски политдешара системе дешаш 474 сиг вар. 18 пропагандистах 17 лакхера образовани йолаш ва, уж шевар коммунист ва. Общественно-политически знаменита шерра пропаганда ю, КПСС чурен арахьарен политика, КПСС XXVI съезда документаш, кагирхошта коммунистически кхетам балара дакъера лоаргlаметlара дешаш д1адоваьйт района комсомольски комитетий лекторски группаша. Уж районе 18 я кагирхой 359 лектор чулоацаш. Районни комсомольски организаце вахара лоархlаме моттиг д1алоац кагирхоша салоlилга в1аштlехьдаккхара дешашa. Ч1оаг1баьб творчески кагирхой ма беш бола болх.

Карарча ханара хьал белгалдоал комсомольски мут1араш д1ахо организационно-политически ч1оаг1дарца, балха система эргалькха тоаярца. Иштта да дукха ха йоаццаш КПСС ЦК-ас «Комсомола ду партийни кулгал д1ахо тоаярен кагирхошта коммунистически кхетам балара дакъера цун лоархlам лакхбарен хьакъехьа» боча сацам д1айдир.

А. ТОНГОВ,
ВЛКСМ Назрановски райкома секретарь.

УКРАИНСКИ ССР. Луцки автомобильни заводо арахецаш йола «Волынянка» яха легковой автомобиль грунтовой наьккъашка, лай т1а, г1омар т1а г1олла хийца лелалуш я. Из ч1оаг1а эшаш болаш я геологашта, газовикашта, мехкдаьтта хошта, энергетикашта. Тешаме транспорт я из колхозашка, совхозашка, мелиораторашта а балха служба болхлошта а.

Машинаца ваха йиш я б1аь килограмм мукъ болаш вола вить пассажир е 400 килограмм мукъ болаш вола водитель. «Волынянкага» йолла йоаца прицеп а кхуллалу шийна т1ехьайн[illegible]. Дунен халкъашта юкъерча выставкашка дукказа а белгалъяьхай массанахьа г1олла лелалуш йола легковой.

Х1анз шера 12 эзар гарге машина хьаю Луцки автозаводе. Сихъаь еш латта реконструкци чаккхъьяккхачул т1ехьаг1а диаза соаг1а дукхаг1а арахецаргъя «Волынянкаш».

СУРТА Т1А: машинаш вlашаг1ъеккха керттера конвейер.

В. БЕЛОУСОВ, А. ГАРДЕЕВИЧА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дикача нахах

Ханна зӀамига яле а...

Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода йиълагӀча цехе дика йоьвзаш ю механически участкера Саламов Альберт керте латта токарни бригада. Сенца белгалъяьккхина иза коллектив?

Ше вӀашагӀъелла дукха ха еце а уьш шера цхьа бутт дӀабаханйтабац цо производствени план дика тӀехкхочуш ца еш. Масала, дӀабахача ялх бетта план ханал хьалха 27 июне кхочуш е еш, планал совгӀа 32 подъемника ерриге а комплектаци ялла цо оатхалаш хьаьжа хилар...

— Сойхна вӀашагӀъеллар оаха из бригада, — яхаш дувц цеха начальника Е. Сиворцова, — «астагӀа» лелхаш дар тха цига гӀулакхаш. Хийла из участок бехьай долаш ерригача цехе болх а лертӀа дӀа ца бодаш моттигаш кийслора наст-наста. ХӀьата шоай балхах кхеташ, дика толамаш доахаш бола къаьст-къаьста токараш цехе болаш бар. Оаха цхьана дагӀа а доьнна лаьрхӀар механически участке лаьрхха токарни бригада вӀашагӀтоха. Цунна кертe оттаве саг лаха хала дацар, хӀана аьлча, уггаре шера гаргга болх баь Саламов Альберт тхона вовзаш вар. Цудухьа, 1983 шера сентябрь бетта вӀашагӀъеллар оаха ворхӀ сагах латта из бригада.

— Эггара хьалха бригадиралла се хоржача хана ас новкъосташка дӀахайтар цар сайг бейна тешам боаберг ца хилари доагӀар хьадехаргхилари. ДӀахайтар цхьаболчарна дисциплина тоае езаш геи хьалхашка латта дехкар хӀаране кхетадеш ца хуле толамга даха дог доацилгех. Со бегаш бе лаьрхӀа воацилга кхетадир бригадерча наха, тхо цхьана болх бе доладелача дийнахьа балха ах сахьат тӀехьа а ваьнна, малара хьаж а еттадуш тха бригадера токарь Асхабов Iадраьман аз станока тӀа болх бе тӀа ца витача. Волле, чу а гӀой дика са а леIе, кхоана юкадоагӀаргна хьо аьлар аз цунга. ШоллагӀча дийнахьа тхоай бригадиe собраниe Асхабовна бетта хургйола премие ца луш соцае аьнна оцам тIанийцар. Цу хана денз дисциплинаца дувзаденна дош дуаца дийзадац бригаде.

Бригадин подрядагӀа болх беш я Саламова бригада. ХӀара дийнахьара норма 120—130 процент цо кхоачаш ца еш ха дагаргIац цехе. Бригадерча шин саго Ляк Вечеславеи бригадира шеи хьайьча оатхала тӀа оттадеш шоай тамагӀа да. Цудухьа ОТК контролерашна уж тӀахьожам боацаш дӀаяц.

— Сево низ тел бригадина дика толамаш даха? Саламов Альберта дувц.

—ХӀаранена эггара хьалха шийтара дика мел долчун масал душ хила дезачарна ва бригадир. Соца болх беча наха юкъе массарел а хаина воккхагӀа ва со. Аз айса балха тӀа а, балхаца дувзаденна доалача гӀулакхашка а хьокхам баларга хьежна мара дика латтергIац бригада гӀуланхаш.

Бакъдув Саламов! Эггара хьалха доагӀар шийгара хьадеха хоиш хила веза воккхагӀа вола новкъост.

Дукха ха яц Советски Эскаре гӀулакхаш ваьнначул тӀехьагӀа бригаде токаралла болх бе комсомолец Щербаков Александр вена. Цу хана цхьакха тайпа балха говзал йолаш вацар Саша. Бакъда, токарь хила чIоагIа безам болаш вар. Безаме тIанийцар зIамига саг. Болх дIаболабалале бытовка чу спецовкаш тIаювхаш боахкаш ерригa бригада вIашагIа а кхийтта Щербаковца къамаьл хилар. Укхаза хийра массанена Сашa эскарера цIавена дукха ха йоацилга, цун да Щербаков Василий Петрович токарь волаш «Автоспецоборудование» яхача заводе къахьегаш хьаьнгIа 35 шу совгIа ха йолга. хIьата Сашай а шин дань санна токарь хила безам болга.

— Шек ма вала хьо, — аьлар токара Лях Вячеслава, — токарь-м дьяра верга оаха хьогI дукха ха ялале, керттердар хьа безам хилар да.

...Чакхдаьннад балха дийнахьа. Саламова бригадера нах цIабахе сагота бац. Йоассанай биъагIа цех, гобаькха сатем эттаб. Шоай бригадира го а бе цо дувачунга ладувгIаш латт берригаш. ХIьата Альберт царца дагавуел кхоана шоай бе безача балха хьакъехьа. Цун бе йоалл кердача балха денна наред, оатхалаш хьаьпра лиеш йола черте. ХIара сага хьалхашка кхоана берголча балха хьакъехьа дехкар оттаду бригадира.

А-Г. УГУРЧИЕВ.

Шелковской района «Сарпинокортовский» совхозе къахьегачеи шоай низаш тIадерзадаь балхаш доаш бе хьоскIам. ааmара сикилаш, цкалари, доахьара культурам дика хьувгIахьара. ХIанз царна эшам дола Iумалдаш а бе ураш.

— Уж шира посъере кхьархIача хIара гектара тIара 300 центнер шокара свекла яха марзIар да тха, — боал совхоза директора Р. Сулейманова. — ПланагIа заа боагIаргIа дукха дукхагIа чуэдерть шш культурам а. Цу гIулакха тоаьлла лорд сайл тхо машинатораш.

Царие юкъе къаьтта бoзалаьнан хIанз бригадира гIочча йолаш болх беш вола Гойтемиров Усма (дIаллача сурта тIа аьрдехьаре вар). Йиммарса денащ ноямбойка тIа а хай ваи чузадаш цуа из. ХIьата социалистически йаье хьайзе ца йовзаш цахе сун дIо а доайтац кигийна наьь хьеаьдача волге Усама.

Х. МУКАЕВ.
Автора тексти сурта.

ЦАР СИЙ ДУ

Сунженски района XX партсъезде цIерагIча колхозе доярие Сагиева Дашос уьх шера пхе бетта хIара шо беттача Iеттагара 1400 килограмм гаргга шура яьккхай. Деррига районерча боашашинарча доярашта юкъе дьрона социалистически яхье кхойттагIча метте я Сагиева. Цул цхьалха бе цу колхоза комплексе болх беш бола Тедлиева Ульяни Поперина Валентинай. ЦIеча Эскара цIерагIча колхозе доярашъ Х. Хашпенева Р., Дороникан, къьберачи.

Бале а царел тIехьа ца йиса гIерташ къахьегаш я Дашо. ХIьата уж тIехьарча хана доккхий толамаш е доах, 22 етт бе аз хьоашш. Юкъере лаьрхIача хIара кхоабеча Iеттагара дийнахьа буса 12,5 килограмм шура йоаккх цо. Из цу колхозе а ерригача районе а эггара лакхагIа хьовкхам бе. Цун сийна байракх урагIа хьовзай. Цо хьаьхоах дукха ха яхаьхьа районе тьахаиеттача доярашта юкъе из хургахлар.

Кхо шу мара дац Сагиеве колхозе комплексе къахьега. Цун хьакхагIа доярка йолаш болх баьб Казахстане. Цунца цхьана комплексе хIанз болх беш ва скотник волаш цун цIенда Iалихан а. Ферма заведующа Б. Хамурзиева гектаре дика могаву Iалихан.

СагиевгIар шоай массанена а безабейнтаб хьайбаш лелаерий етта боеца болх. Нитта, нтт класс чакхъьокхачун тIехьагIа ферме болх бе вай йоалагIйола Фасман, цун цхье шу тIехьагIа десятилетка чакхьвхачча доярка хилар зIамагIйолча йоIах Лирек а. Нажчун лоагIа цар хьекаленаш, дале а шоай пхенан толама кхоечамлью. ДIабелча бетта планагIа кхиаа йоагIар 120 килограмм йолаш хIара кхоабеча Iеттагара 150 килограмм шура яьккхай Фасманаш, хIьата Лирас — 140 килограмм.

Кхабарган Iунаи дерген хьехие дукха а Дашос шин доахнагара хьейоакхха шура. БIаргаьнка догдоагIеш цIенйн дизин да цун группера хьайбаш. Гуш да, ха ца къовсаш хулаш йола зало дага ца йоагIаш цо царие эшараш делга. Дашос леладу доашш дикача фух а долаш цу комплекса хьалкедаь да. Царна юкъе да дийнахьа буса 20—25 килограмм шура лураш я.

Колхоза бола бу дукха ха еца а хIанзале шоаш дикагIча оагIоракьара хьехьекхаб СагиевгIар. Цудухьа цар сий а ду.

М. ЭЛЬГУКАЕВ.

* * *

Грозненски университета коллективе дукха езаш лоархIаш я Келоева Лида. ВорхIлагIа шу да Грозненски кооперативни училище дийша а яьнна укх коллективе из къахьегаш йола. Шин хьинарца, пакаца чу хоьш хиларца, даьи шин дехкараш цIена кхоачашларца даьккхад йола шин сий. Коммунистически къахьегама ударник йола Лида херимай комсоргалла, из я секце йоахкагIйола продавец. ХIара бетта 10—15 процент тIехкхоачамгья цун секце товараш доахара план. Шоаца Iимерза йола йоI дуктаеза хIаярхошта а. Цунна дика тешал дац вар дуккхала а йоалдаш Лидайна барахи салаш дола йовзаш.

Р. ХАДИСОВ.

Коллективо кхеваьр

Къахьегам болаш, хьаьнало болх беш вола саг массаза а лоархIаш, сийдеши хинна моллагIча а коллективе.

Ингтачарех цархIа мегаргча «Чечингавтотранс» производствени объединенена чуйагIача автокомбинате болх беш вола автоэлектрик, комсомолец Аракелян Володимир.

Школе дешаш волча хана а тIерча вар Володя техникаца чIоагIа безам болаш, цун дагIа ца латташ. ЧIоагIа сатувсар кхувшвоагIача зIамигача саго школа йисте а ньккха ше болх дIаболаберголча дента. Сатийсар кховчашхилар. Аракеляна толамца йистельккхар Грознера номер 15 йола юкъера школа. Цул тIехьагIа автокомбинате балха еттар из автослесаралла. Ниттa дIаболабелар цун къахьегама никъ.

Коллективо дика, безамца тIанийцар из. Массане а къоабалйора цо херика балха говзал. ХIьата шоай болх дика бовзаш болча къахьегама ветеранаша Вулимов Дмитре, Магомадов Шамсудина, Гаургашвили Надара шоай йоахха балха опыт безамца Володяйна дIалуш хьехамчал леладора. КIаьнт ше а вар хIама хаза чIоагIа тIахкхуваш, хала бар аьйна балхах къахнаргвоацаш.

Масса хана шин говзал дахкьеш, ца хоар, ца довзар йоккхагIарга дIахатта эхь ца хеташ хьавоагIарех вар Аракелян Владимир. Цох тийша дита хIама дика кхоачашдергхиларах шехо йолаш бац автокомбината кулгалхой. Техника дукха езаро, из дика йовзаро доахийтар Владимирага балха тIа толамаш. Халкъа нищо салаш да «саго шо ходдабайт шин мах», аьле. Цу хайпара, ханна сел воккха ваца а шин сий дайта хоаш, гIулакхаца, Iимерза саг ва Аракелян Владимир.

ТIакхаьчар Советски Эскаре гIулакх де ваха веза ха а. Новкъосташ, кулгалхоше хоза накъавьеккхар къона говзанча. Цар цунна тIаданлар эскаре гIулакх дань вьалча шоаш болча из юхавоагIилга. Володяс бувзам лоаттабора автокомбинате бисача шин новкъостащца. ХIьата, цар лодора къоначa бIувзчунга шоай предприятерча толамех, нийслуш долча кхоачамбоацарех, шоаш укхавга хьежаш, сатувсаш болгах.

Чакхдаьлар Дахьан дехкар кхоачашдаре хетадаь хинна шераш. Юха а шийна дукха йийзача коллективе болх бе вера Аракелян. Бакъда, автослесара болх бинзар цо. Кхы тайпа говзал карагзайир Володяс. Цо Iомайир автоэлектрика говзал.

— Автослесара болх со бовзаш вар, бакъда, автоэлектрика балха «къайленаш» йовзацар. ТIакха автомобилист дехкарийла ва автомашина ерригa «къамелаш» йовза, уж ехача тоаe хоаш хила. Нагахьа санна эшаш моттиг хилча со кийча ва цу шинна а специальностех болх бе, — дувц Володяс.

Дукха ха йоацаш шин балха говзал лакхъяр дукъа Аракелян Владимир сайрийнарча отделене деша еттан академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института механически факультете.

Коллектива общественни вахаре а дьнара дакъа лаца вIаштIехьдоал Владимира. Из ва автокомбината шин лоIаме йолча халкъе дружина член.

Нитта хьаькхи болх беш, общественни вахаре дакъа лоацаш хьавоагIа автоэлектрик Аракелян Владимир.

К. ШАПАЕВ.

• ПИСЬМО ЛЕРАГIА

Бехк дIатIаэца ловш цхьаккха вац

КПСС ЦК кхоьлагIа (1983 ш.) Пленумо декхарийла яьй партийни комитеташ идейно-политически болх организационно - партийни социально-экономически гIулакхашца айхха бувзам болаш белла Iалашде. Пленуме белгалдаьккхад, чулоацам биц а балийта,- моттигта форма лелае гIертарца машар боаца къовсам лоаттабе беза, аьнна. Пайдана дац заседанеш а еш мел дукха протоколаш лядоI а, нагахьа санна наьха политически сакхетам а къахьегамга хьинар а айдеш из болх беце.

Ала йиш яц Грозненски района 1-ча Мая цIерагIча колхоза парткома Пленумо хьалхашка оттадаь уж декхараш довзац. Во яц цун перспективни плана тIа белгалъяьха мероприятеш, шин хан-ханнахьа ю парткома заседанеш, увттаду протоколеш. Цхьабакъда, хIара къахьегамхо юкъарча гIулакхаца чIоагIа хьалт долаш хургволаш, мекха руакъа дебаде, социалистически доалахье тешаме лорае нах Iомабеш уж па хиншлга тахан гуш да. Из нитта дола хьахьонхаш дар 1-ча Мая цIерагIча колхоза жега воаллача М. Эльбузарови редакцега дейтача письмо тIа хийцар а дош тахкача гучадаьннар а.

1983 шера колхоза Iулашпара баха-баьнна моттиг йоацаш 248 устагIа вьъстаб. Уж мича дахаъ, царех фу хиннад ховш а е, хьагучох, ха сагота волаш а саг норавинзар сона укхаза.

Жега баьхкараша йоах дIадила доакъар а воацаш, царех дукхагIдараш моцала дайнад. Цхьание оалаш цо, аз къамаьл даьча берригача ма Iуша аьлар:

— Тхо цхьанихa а хIаман бехие дац. Эшача боарамагIа доакъар хьахецацар тхона. ГIелдена ма дахна доладелча кIалдисар. Шура ца тоъаш дукха Iоахарий дайра. Уж доврах акташ оттае туташ бецар колхоза кулгалхой.

Нитта да жега боахкачар дувцар. Цар дувцар хьехе дуташ вац колхоза керттере зоотехник З. Зенеев:

— Бакъдац, — йоах цо. Оттальча рационагIа тийнад жена доакъар.

Цо хьахьокх хIара бетта шоаш мел доакъар дIатийнад дувцаш дола документаш. РационагIа дIадийхкача доакъара единицашка диллача ма моцала дов йиш йолаш дац гIулакх.

ТIанкха фу хиннад укхаза? Мича дахад ма? Эпидеми хинна е лазар кхийтта кIалдиса хиннад-хьогI уж?

— Цхьаккха эпидеми а е лазар а хиннадаш тха боахаме, — дувцачо раьза вац колхоза керттера лор И. И. Бардин. Тха яр санна эпидокрушени дика йолаш боахам а бац районе. ХIьата устагIа цамогаш а хинна урс хьенха дале е къе бенна бале комиссе акт а оттийн, жа Iуна тIера дIадоах ма.

Хьагучча бесса, бехк дIатIаьцаш дац колхоза керттерча специалисташа дувцар.

Жа эшаш хилара тешал деш ва ОТФ заведующи вола Ю. Д. Мутаев. Цхьабакъда, уж мича дахад-м хац.

— Iулашцара Iа дувцаш доле жа дайнилга бакъда. Мича дахад? Из сона хац. Соахка а укх шера а дукха Iоахарий тIера даьннад тха. Дайнад уж. ХIьата акташ-м увттальац оаха. Цу гIулакха бехке да тхо.

Дувцачох, акташ ца увттарах мара бехке вац ОТФ заведующи а.

Дерригена а жоп дала дезар а ха дезар а колхоза председатель а парткома секретарь а ва, аьнна хетар. Цхьабакъда, цар дувцар а кхычахьара хьатIабахкача наха мо мара, кхы гонахьа [illegible].

— ХIанз сога фу де яь оаш? — Цу хаттарца раьза воацаш тIанийцар тхо колхоза председатель хиннача Н. П. Тревина.

— Колхозе кхо бIаь саг ва хьайбаш леладеш. Цар фу леладу сона сенагIа хов? ХIара бет-бетта оаха хадийтIад № 24 йолча фермага. Ревизи хиллалца ма эш сога саго аьнна дац. ХIьата уж, бакъдар шоана ха безам бале, мецала а дайна дац.

— Берташа дид уж е паза лочкъадаьд? — хет аз дуига.

— Из сона хац. Витал со. Дог лаьдаьккхад оаш са.

Нитта даьдар са вурийта шера цу боахама кулгалдеш хиннача председателиара къамаьл.

Кхы дукхагIа хоаш вац парткома секретарь Ф. В. Сухачев а. Жа мишта леладу, мишта лораду техха дац партийни организаце, дийца дац парткома заседане, цIенхашта хьадийхадац социалистически доалахье лораяга.

— Партийни сенна дувц аз дош, нагахьа санна, со юкъе а волаш колхоза правлене къоастадаь хилча? — яхаш бехказа вала гIерт Ф. В. Сухачев.

Из партиойе дувца довзаш ва, аьнна хеташ вац из. ХIьата правлене из доаш мишта къоастадиьад хьожарга ва вай. Дош Iаьдалга ва дохийташ, гIар-тата доацаш дужаде лаьрхIар укхаза. Жа эшилга гучадаьнна цхьа бутт баьлча колхоза правлене заседани а яь, боахама даь за хьатохкаргдолаш вачет йир. ТIанийца соцам бацар жега хьожаш хиннараш дукха эгIазбаха безаш а. Масала, воккхагIволча жа Iуна Р. Нагиева Iулацара эшача 102 устагIин кертах дIадала цезар 3064 соми 30 кепиги мара дацар, юкъера лаьрхIача хIара устагIа 30 сом совгIа. Бааар тIарча наькашка хьежача из кIатта боацар а дар.

Суде бахарах кхерам хиннача жа Iуна доккха са даьккхар правлене тIанийца соцам шоашта дIалаьча.

Р. Нагиев 1236 сом техкар. Из миссел такха дезаш вар дунца жа лелаеш хинна М. Эльбазуров а. Цхьабакъда, ах совгIа дIаденначул тIехьагIа кхы дургдац, аьнна сецир. Со бехке вац, йоах цо. Жа диачар техкача бакъахьа хеташ ва из. Р. Нагиевца цхьана Iул лелийташ хиннача Какиев Султана а 612 сом дIачуделар колхоза кассе.

М. Муцаев Iулацара эшаш хиннача 101 устагIах оттабаь мах 2740 соми 60 кепиги бар. ХIаранена 685 соми 15 кепиги кхоачаш из дехкар техха оттадир вай сага: М. Муцаев, И. Халмуратов, А. Мутаев, М. Вагапов.

Нитта шоаш даь зе юхаметтаоттаде декхарийла бир жега хьожаш хинна С. Кагерманова, А. Мутаева, Хь. Мусаева, А. Сеиурбеева дезад а.

Правлене заседане дувцанзар жа мича дахад, бехке мала ва. КIезиг-дукха бехк а баьнна, кхоачарча гаргарча наха санна ара ца доалийташ къоастадир гIулакх.

Колхоза кулгалхой сагота ца хиларга хьежна да, дIахо йодача хана укхазе хинзар а.

Оалаш да-их, дарах чам боля хIама яха Iоханча. Из санна чам белер ше лелаеча гIуланхах Р. Нагиевна. Соахка цо лелаеча Iулацара 102 корта мара эшаш хинна беце уж шера шоана дукхагIа жа ийна Iац.

Вийтта саго кулгаш а яздаь, 1984 шера 19 мае оттальча акто белгалдаьккхад цун Iулацара 248 корта эшаш хилар. Ма дарра аьлча, бIарччача Iудах ахаш гаргга хIана дац аьнна да [illegible].

Парткома секретарь цецваьлар укх шера а Р. Нагиева Iулацара 248 корта эш, аз шийга аьлча.

— Фу яь Iа? Из сона ха е хаьар хьона. ГIулакх доалаш витар из соахка балзара йIа ца воаккхаш, — яхаш корта лестабу цо.

Р. Нагиев балха тIа витарах бехке ю цо колхоза правлени. Партийни организаци фу деш яр, аьнна хаьттача йоах.

— Оаха балха хьежабац из Iуй. Тхога хоатт нагахьа санна гIуланхе воккхтар керттера специалист е ферма заведующи хилча.

Тамаш йола позици я парткома секретара Ф. В. Сухачева лаьцар. Пхи бIаь гаргга устагIа байна дIабаьлча партком оарцагIъьенацац из дош тахка, боагIаш бола партийни мах баьбац. Жа лелаеча дола кхоачамбоацараш дувцаш парткома цхьа заседани хийнац укхаза тIехьарча шерашка.

ХIьата колхоза партийни организаци зIамига а дац йиш яц, 105 коммунист чувоагIа цу чу. Воагl-боагIача коммунисташ дIаийсбича боккха низ ба ба из. Цхьабакъда, из укхаза деш дац. Партийни ваниани йоацаш йитай ва лелаш йола ферма. Парткома секретара дича тешалах цу участке болх беш коммунисташ бац. Укхаза дола кхоачамбоацараш ховш хилча, дукха ха яр из участке тешам болча коммунисташца чIоагIъе еза а хIараме бехитокхам айбе беза а.

Халкъо оалаш да: «Бертий йиза а я, жа бIарчча а да» Из оал принципиальность йицъяьйта, хIаранена товр а деш дош къоастадеш хилча. Цу тайпара хIама да 1-ча Мая цIерагIча колхозе хиннар а.

Цхьабакъда, бертий йиза яле а, эшаш 400 устагIин корта-м ба.

Мича дахад уж?

Цу хаттара жоп дала бакъахьа дацар-хьогI из дIаьа дехкарийла болчар?

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

Доьзол дехьара

Къела моцали шерра дIаяржаш латт ВIашагIкхийттача Штаташка. Къьметтел официальни даннегIа а, тахан хIара ворхIлагIа вола американец «къела доьзоль» дехьа дуне миссна дувш ва. Шин миллион сагIча чубаха тхов-кIийле яц, эггара бIаьхагIа болча капиталистически мехка бахача нахех 40 миллион саг моцал хьегаш ва. Царех дукхачар сагIийна супаш кийчъеча кухнешкарен кхача бекъача пункташкарен кхалла хIамц еза езаш хул, моцалла ца боар духьа.

СУРТА ТIА: Iурре а дика аргIа отт цу нью-йоркски супан кухне.

В. ЗАЙЦЕВА сурт. ТАСС.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ХIАНЗАРЧА ХАНА ЛОАРХIАМЕГIА ДОЛА ДЕКХАР

Империализма агрессивни милитаристски политика бахьан долаш ядерни катастрофа хилара кхерам тIаттача хIанзарча дунен тIа герзаш Iовдалга юхатохарал лоархIамегIа декхар дац. Ховш ма дий, духхьал хIана а тIехьа США наступательни стратегически наьаш Iалаьвате доаккха зулам ве ина бола 10 зар зарлалелае могаш дола ядерни герза кхоачаде лерхIача дIакхоачоргйолча тайп-тайпарча средстваш дар лоар совгIа единицаш чуйоагIаш дела. ХIьата а, из нитте хала а, керцача тайпара ядерни герзаш Iоадаьта дуненна кхадола гIерт рейгановски администраци. Малхбузен Европе гаьна кхетар юкъерча боарам дола шоай керда ракеташ оттае. МХ яха межконтинентальни баллистически ракеташ, В-1 яха бомбардировщикаш, «Трайдент» яха хин кIал гIолла лела лодкаш, к. кх. дI. хьаде долла а деш. Цул совгIа, хIанз Вашингтоно лаьрхIад герзаш Iоадаьта космически аренашка даккха а.

Американски империализма кхераметча наькъа йола альтернатива увттаю социалистически пачхьалкхешa. Гаьна кхетар юкъерча боарам дола американски ядерни ракеташ Малхбузен Европе оттаелга соцадар хьадех цар. Цар йоах ядерни герза тохкамаш делга дизза а массанахьа а дехкара хьакъехьа, дерригача дунен тIа химически герз дехкара а из дIадаккхара а хьакъехьа, из дара боаккхаш бола гIа санна а лоархIаш европейски континента тIара из дIадаккхара хьакъехьа а тIехьа ца а тетташ берт бе вай. Боккха принципиальни лоархIам болаш я ядерни державашта юкъера гIулакхаш ядерни тIом ца хилийтара йолча царна юкъе хилийта аргйоацаш белгалъяь а вIашин берта хиларна чIоагIъяь а йолча нормашка хьежна леларе хьакъехьара советски предложени. Ядерни тIема пропаганда из ар, эггара хьалха ядерни герза тохаргдац аьнна декхар тIаэцар. моллагIча формагIа а из дIадоарна ва дайтар, ядерни йоаца зонаш хьаелга, ядерни герзаш, уж цIендаь дIадаххаца, кIезигдаре никъ лелабелга могадар санна йолча нормашка хьежна.

Дерригача дунен тIа шерра багахьа юацаш я космически арена милитаризаци на айтара Вене лаьрхIа оттальча делегацей боараме советско - американски переговораш йолае вай, аьнна США правительстваге предложени а душ Советски правительства тIехьарча хана ль зайлени. Цхьабакъда, хIана а, хьадха дIаьхача хана дукхаза а хиннача тайпара, рейгановски администраци хьахьекхад герзаш Iоделга соцаде, из проблема къоастаре керта а болаш конструктивни переговораш е вIалла хьашт доацаш ше хилар.

Цудухьа дерригача дунен тайп-тайпарча шерраче общественни политически гIозарашa тIехь - тIехьагIа чIоагIагIа хьадех хьалхагIе а гIулакхаш тарлуш йоаца условеш хьалха а йоахаш Советски Союзах вIаьла хIезагIа из проблема къоастае хьежаш доаш хилда езаш йоаца Вашингтон чакхдаргдоаца гIуланкхаш леларгдоацаш юкъалеро, хIанз йоагI[illegible] тайпара переговораш а из проблема къоастаер ерригача пачхьалкхешта - тахьашта бокхь лоархIам болаш хIама а да. Дунен халкъашта юкъерча аренe хьахиннача кхерамеча хьало вай декхарийла ду майпара гIулакх кхтданхяра, тIаф...

ЛИВАН: ГIУЛАКХ ТОАДАЛА ДОЛАДЕННАД

Доакка Iаза тIааттача, израильско - американски агрессий чурча межоусобицан хIалакдача Ливана лаьттара гIулаккаш тоаллара процесс дIайоладенний. ВIашдухьала латташ хинначо группировкашa цхьана кхаьаш серпагI а даьха хьаль Р. Караме керте латта Кьеман цхьоагIон правительство кхоачашъе йоленнай ше оттань кхерамале Iалашъяра наш. Столица Бейрут христиански бусалбe наьхнa районашта екъаш хиннача линe тIара вIашдухьала латташ хинна низаш тIехьашла а даьха царна меттел ливански эскара регулярни доакъош оттадаьй. Юхаметта а оттадаьхьа дийлаьад горона малхбоалени малхбузени секторашта юкъера наькъаш. Пхе бетта болх ца беш лаьтта Бейрутски дуьен халкъашта юкъера аэропорти фордпорти юха болх бе йолаеннай. МеттабоагIаш латт учрежденеи предприятеи бола.

Из деррига а де вIаштIехьдаьннад ВIашагIкхийттача Штаташеи Израилеи Ливана начъелла хинна 1983 шера 17 маера кабальни соглашени дIаяккхар бахьан долаш. Из мотало яьккхай ливански халкъ, Сири, Iарбий дунен тIара кхыцола патриотически низаш американо - израильски диктата чIоагIа духьалъоттар бахьан долаш. хIьата цо хьахьенхад херкача новкъа тоаме хьалхашка дехa, шоай законни бокъонаш чIоагIа лорае могаргдолаш Iарбий халкъаш долга. ХIанз Ливане чакхдоахача гIулакхашца тешаме хьакъона гуччахьара тIема конфронтаци, интересашa е гIерташ США-с леладу гIулакхаш халкъа низ боавбе могаргдолаш доамага. «Ливан санна дуккхача хана граждански тIом е лоаттабеш болаб, геттара кIалбаса моакх сионисташа начъелла соглашени йохае дезад долаш хилар, — белгалдоаккха «Эль-муджахид» яхача алжирски газето, — из деций хьоакхам эша меттаргболаш хIама?»

Цхьабакъда, Ливанера тIом чакхбала хIана а гIатта бе. Дукха бакъдараш да Бейруте а мехка кхыча районашка а кхерамала Iалашъяра Р. Караме правительства чакхдоаха гIулакхаш доладаре тIаерзавь планаш кийчъеш ВIашагIкхийтта Штаташи Израили йолга хьахьокхаш. Сепаратистски реакциони низех, хIьата нитта Ливанерча шоай агентурах пайда а эцаш Вашингтони Тель-Авиви гIерт мехкарча хьала дестабилизаци е. хIьата керда интервенци ергья яхаш гучахьа кхерам а тIатувс.

Дицдаланйта йиш йоацаш ла цхьаьккха а, белгалдоах Ливански коммунистически парте ЦК Генеральни секретара Ж. Хауи, израильски агрессораш хIанз а оккупаци я Ливана къулбехьен йиккa доккха дакъа долга. Тель-Авиво ливански правительствана къайлагIа а боаш Iотгъам беш хилар. Из бахьан долаш коммунисташ тIаьхьех беррига ливанцаш империализма, сионизма, цар агентура тийна бола болабара тIехьарча къовсаме кхоттабала. Ливански халкъ котдаргда, хIана аьлча по леладе нийса гIулакх доьладаь.

АСЕАН: ДИГIАБОАГIА США ЮТКЪАМ

Индонезийски столице Джакарте хиний КъулбеМалхбоален Азех пачхьалкхаший Ассоциаце (АСЕАН) членаш долча мехкий кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий XVII конференци. АСЕАН-а чуйоагIа Индонези, Малайзи, Сингапур, Таиланд, Филиппинаш, Бруней. 1967 шера вIашагIъеллача цу регионални организаце шийна хьалхашка дехкар оттадаь КъулбеМалхбоален Азех машара зона а е вIашин гIойле йолаш цхьана леладу гIулакхаш шер а де аьнна.

Цӏе хьахиначa хьалхарча девошиа дене АСЕАН США-с Iотгъам беш йола объект. Йолаш хьайоагIа, хIана аьлча США гIерт шоай военно - политически планашка цу организацех пайда эца, регионерча кхыча мехкашцара цун бувзамаш лерттIа дегIаахара духьале е. ХIанз а Вашингтоно джакартски конференцех пайда ийцаб. Цун балха юкъе дакъа лоацараш цар къамий хьаштаца тарлуш йоаца решени царна начйолла гIерташ, США-си Японеи вIашагIйоллаш йолча неоколониалистски экспансени тIема кийчоне бала шеръяра дола хIама санна царна дага еха йолча «тихоокеански сообщество» салаш йолчoа уж юкъеоза гIерташ.

Из гIулакх мийа КъулбеМалхбоален Азех мехкашка гIолла лела вахийта хинна США пачхьалкхен секретарь Шульц. Цул совгIа, XVII конференци чакхъьяьннача тIехьагIа АСЕАН мехкий кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий шеръль заседани яьй, цига дакъа лоацаш США, Японе, Канада, Австрали, Нови Зеланде министраш а болаш. Шульцага хьалхе а йолаш тIехьхьарбереша чIоагIа къа тIабахийтаб Вашингтонен Токион экспансионистски планашта АСЕАН юкъеехье гIерташ.

Цхьабакъда, АСЕАН мехкаш чIоагIа лоралуш хилад «тихоокеански сообщество» хьаьрa планех. Цар лархIа бахьан а долаш лоархI цу тайпарча группировкана юкъе бахача шоай лоIаме хилар дIадаргдолаш. АСЕАН ВIашагIкхийттача Штаташеи цар империалистически социциатецех хIанз долаш дола цхьатарра бокъонаш йоацаш хилар латтача дита ца Iеш кхы а чIоагIагIа чIоагIлургдолаш. Индонезе кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Кусумаатмаджа совещание доакъашхой тIахьайхаб керттера терхам регионa мехкашта дагадоахача дунен халкъашта юкъерча экономически гIулакхий дешашта тIаберзабе. Цу дакъе цо хьоахадаьд Малхбузенна дIадала делаш дола цу мехкий декхар дегIадоагIаш хилар. США-си кхыча доккхийча капиталистически мехкашеи лелаю протекционистски барьераш хьалъеш а банковски учетни ставкаш искусственно лакхъеш а лелаю дегIадоагIача мехкашта доккха зе деш йола политика.

ВIашагIкхийттача Штатий хIьата а вIаштIехьдаьннад кхерски реакци могаеш бола американски никъ белгалбаь йола «ханпучийсен доаш» оаьа валлаеш АСЕАН-а хачйолае. Цу хьакъехьа «Нян Зан» яхача вьетнамски газето белгалдоакх «Вашингтона кхераметча наькъа тIехьа а даьна АСЕАН мехкаца КъулбеМалхбоален Азех хьаькъий кхештаца тарлуш доаца гIулакхаш леладелга». Цар боккъонца йола кхераметен экономически шоай лоIаме хилара Iалашде йиш я аьхха переговораш яра а империалисташ вIалла юкъе а ца гIерташ цу регионерча дерригача мехкаша цхьатарра бокъонаш а йолаш вIашин гIойле йолча тайпара цхьана гIулакхаш леладелга дегIаоаьдара а накъагIа.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

МОСКВА. Фашизмал юткъаьккна Сийлахь-йоккха Котало яьккха 40 шу дизар шерра дезде кийчлуш ба, вай мехкан меттел, социалистически содружество мехкашка а. Из дã хьатӀаотташ болгарски кинематографистаиа дакьна доладаьд «Ши седкъа — цхьа вахар» яха документальни фильм. Из дã дийкача сагах, гӀоралъина волча болгарски летчиках, цо цийн фашистащара тӀом дӀаболабаь хиннаб Испане сигала. Из ва Волгаре Халкъа Республика Турпал Захария Захариев — кхыча пачча-хьалкхений гражданата юкъе эггара хьалха Советски Союза Турпал аьа хилла сийначарех цаI.

Фильма цхьа дакъа дӀа-лоацаш хургда инарал-полковник волча Захарнева ший воспитанникашца — Тамбовски ГВФ авиашкола выпускникашца хиина безаме вӀашагӀкхетараш. Цига хиннад цуй инструкторгаре школа начальникига кхачанца дола вахар.

Советски летчиканй сийлахьа плеяда Тамбовски авиашколе кхель хиннай. ХӀана уж берригаш а Аэрофлота ветеранаш ба. Царна юкъе ва Советски Союза шозза Турпал, Социалистически Къахьегама вийъ Турпал, тхьаьннел соагӀа СССР заслуженни пилот.

З. Захариева тӀема хьанарча советски доттагӀашц хьанаре дакъа лаьцар фильмана материалаш кийчъечей консультацеш лучеш.

Дукха хӀаманш дагадеха дийцар цар Волгаре турпалца, дӀахьенхар цунга вай хоза столица.

СУРТА ТӀА: З. Захариев (юкъерьар) шийн доттагӀашца цхьана СССР ВДНХ гӀолла лелача хана.

В. ЯЦИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Ленинград лораеш хиннав

1939 шерара ноябрь. Малх е хьеш дӀайха «кхалипьха ахкар» дий. Назранерча станце гулбенна дукха нах бар. Дог гӀоздаьнна, бегаш беш, белаш ба уж. Лохаш гӀалгӀай халхара йиш, детташ тӀоараш, деш халхар да. Дукхача юрташкара нах баьккхабар ЦӀеча Эскаре болха кагий нах наиъабала.

Эскаре гӀулакх де болхараштa юкъе вар Инаркъера Саутиев Баматгири а. ТӀах аьнна надай, лаьхарча детӀара, гӀаьххьа томвенна, дегӀаца низ бола вӀамсаг. Юртарча колхозе балла хьалха латтарашца вар из.

— Вагонаш тӀа довла! — команда лу. ВӀаши ияьсташ Ӏадина юшаш, эскаре болхараштa хьехар деш, маьрнаш уж цӀабахнар дахаш, ловцаш доахаш ба гулбеннараш. Паровозо гудок лу. Наьнъа йоалу цӀермашен.

Вагона наӀарга латт Баматгири. Цунна дагавх цӀа, гаргара нах. Дийна волаш санна духьала отт цунна шийн да Хьамид. Юртара дукхагӀбараш санна кье вахаш хинав из. ХӀьта а Инаркъерча мака лоархӀаш сий деш хиннав из, цедаие, кинаьрна, дог цӀена, эздий хилар бахьан долаш.

ЧӀоагӀа дог гӀоздаьнна тӀанийцар цо Октябрьски революци. Граждански тӀом боалабелча гера бе а делла Советий Ӏаьдал лорадеш хинав Саутиев Хьамид. Юртарча кхыча цӀеча партизанашца цхьана Къаскима хиначa тӀем тӀа декал гойташ хинав из. Шин-АргӀа юкъерча партизанаша Гардаиов Тоархочун хьалхьенца го а баь дохадаьд ЦӀеча Эскара 11-ча Эскара тайле тӀалаташ хиначa деникински эскара доакъаш цу вӀикезача тӀем тӀа. Цига хала човх хиина даги астагӀа висар Хьамид.

— Ер вай Ӏаьдал да, вай лорале дезаш. Эшаш, хуле вахар а дӀадала дезa Советий Ӏаьдал бахьан... — дукхаза ховадар Баматгирева шийн дас ишта салаш. ЦӀанкха дии ца луш дег чу латтар цунна уж дешаш. Дальваскета тешаме волаш тахахарча денга хьа а кхаьчав...

Цхьан кӀиргагӀа кийкъ беш хилар поезд. Юххера а Архангельске кхаьчар Эскаре болхараш. ГӀашлой даькъе Ӏомавала хьожавир Баматгирь. Присяга тӀашашехьа балабелар кӀайча финнащара тӀом. Карела хьожадир Баматгири юкъе вола ЦӀеча Эскара дакъа.

— ЧӀоагӀа шелал етталр цу хана, — дувц ветерана шийна дагадоагӀараш, — кӀоарга ло уллар. дӀахьалхашкахьа водача массанахьа минаш йоахкар. Цахалдаш шоай Ӏаьрна болх беш яр «кукушкаш» — бехаргаш». Из цӀи тиллалр вай салташа кӀайфински снайперех. Дукха лоташ, лзоташ яр моастагӀчун «Маннергейма линия» олаш хиначa чӀоагӀленашка. Цхьаннена а йохалургйоалаш лоархӀаш яр уж 1939-ча шера декабре дар из.

Ишта чӀоагӀаьча моттигашка вагӀар моастагӀа, халдаш цу чӀоагӀленашкара хьелттача йоккхийча топаш-та, пулеметашта, автоматашта тӀалата безаш бар вай бӀухой. «Суоми» яхаш автоматаш яр кӀайфински салташа. Во гера лацар из. Цу хана вай гӀашлошта а елар «СВТ» яха ахавтоматически топаш. Дика гера дар из.

БӀухойна говза найда шар цу топех. ТхоӀ цхьайне лаьцийн бовхьашта яа тоа етташ гучабоахар моастагӀчун снайпераш. ХӀьта новкъосташа уж минахьа бе ма хайнге а шоай полуавтоматаш боабора уж.

МоастагӀчун доташи кхьйола чӀоагӀленашк йохаеш ше хьаьстта саперий командаш яр. 1940 шера март беттa тӀом чакх а баьнна машара договор дир Финляндеца.

Цу шера гуранhа Прибалтике Шаулей яхача городе хьожайир Баматгари вола поли. ХӀанз а дегадоагӀа ветерана цу хана шоай полке веначa Шауляйски гарнизона кулгалдерий аикало даь къамаьл: «Германеца вай договор да, вӀаши тӀалатаргдац аьнна, — йоахар цо. — Вай оагӀоральара дизза кхоачашду договора тӀа балгалдаьхa хьалаш. ХӀьта а вай бӀухой да, цулухьа фийла хила деза. Гера леладе дийна Ӏомаденна хила деза...»

Дукха ца ялалехьа гучаьлар цо дийцар баь хиннига. ХьунагӀа ахкан лагерашка латтар Баматгиря волa полк. 1941-ча шера 22-ча июне цӀаьхха еттача йоккхийча топашех лелхача бомбашех нах сомабоахача хана.

— Юххьанца чӀоагӀа пхалтъала дар гӀуллакх. Хьалхехьа шоай низаш вӀашагӀа а тоха кийчо яьр фашисташа, — дувц Б. Саутиева. — Царна гӀодаш яр хьелхехьа карайоалаьча Малхбузен Европа промышленность. Дукха дукхагӀа бар фашистий низ.

ТӀема хьалхарча деношка гитлеровцашa кхозза го беча, из бола а беш тӀехьашка йоагӀар тха поли. Эггара тӀехьа тхона го баьбар моастагӀаша Эстоне. Кхоачам болаш яхача бацар, кийчалуш латтар тӀема гӀирсаш, дукха бер доарахой а.

«Рус, каравол!», «КӀалхарвоалача вай хьо!», — яхаш цӀогӀа детташ яр гитлеровцийн радио. Цунна Ӏкоп луш топаш йолайора оаха. МоастагӀчоа каре ца баха бала кийча бар вай бӀухой...

Фашисташта вӀалла дагa доавача хана, кийнахьа го бохабе соцадир вай командираша. Дий делкъьйита кхоачача хана йистеьлар кийчо. Го бохабеча хьожадир полка толашагӀа дола доакъош. Царца яр тхо вевош а. КъайлагӀа мо могте гарга а цеха тӀалетар тхо моастагӀчох. Цунца аьттув а баьлар. ГебетӀашца тӀом бергболаш гарга кхаьчар тхо. Фашисташта вӀалла а доалацар вай салташа гебетӀашца беш бола тӀом. ТӀехьашка довла моттиг мукъалиска а шийн берригача кхоачамцен доарахошцех поли тона ареллалца из лорае а вӀаштӀехьдаьлар тха. Фашисташ меттабехналехьа хьуталгӀа кхаьчар тхо. ТӀехьагӀа тха 286-гӀа полк Пулково оагӀув лорачa хьожайир. Из моастагӀчо дӀалаьцача, Ленинград лорае геттара хала тхьала хургдолаш дар.

ЧӀоагӀа тӀемаш дар укхаза хиннараш. Цхьанкха зе ца къонсаш. Ӏа долалехьа Октябрьски революце иxувpu хиина йола Ленинград дӀалаца гӀертар фашистий. Цхьанкха хӀама дийна диса хургдий аьнна хеташ йоккхий топашi бомбаши етташ кийчо яьчул тӀехьагӀа, танкаш хьалха а йолаш тӀалата болалора моастагӀий. Цхьа кӀезига нях тӀабахийтачa шоаш Ленина города чуккоачаргба аьнна моттар царна.

Цхьабаькъа, уж города тӀакхачийта даьрхӀа бацар вай бӀухой. Укхаза вай салташа цхьана лирача моастагӀчоа майра духьала латтар фордахой, болхлой-ополченцаш.

Цхьа гӀа тӀехьашкахьа ма бакха! ТӀехьашка Ленинград я! — из чӀоагӀо яь бар Пулковера довгаш лорадеш хиннараш. Уж лоамаш деце а, фашисташта тӀакхача ца могаш моакхаза лоамаш а хинна дӀаьттар уж. Дукха зе хулаш тӀехьашка вувлар укхаза моастагӀа.

Ишта Невски Дубровка яхача моттиге а тӀом беш хиннав Баматгири.

— Хьа дехьа довла ленхар тӀадилладар укхаза вай бӀухошта, — дувц ветерана. — Хи тӀара ца чӀоагӀбализа бар. Фашисташа еттача йоккхийча топашех бомбашех бохабора из. ХӀьта а укхаза хил дехьара плацдарме хьалхьаьлар вай бӀухоша. Цига хиннача тӀемашка дукха зе хилар тха полка. Цул тӀехьагӀа салеӀа а юхаметтаоттае а Ленинграде тӀехьашкальа кхор полк. Дукха из лялехьа Колпино оагӀорахьа хьожадир тхо.

1942-ча шера 18-ча марта бус 286-ча гӀашлой полка штабера приказ кхаьчар тха батальонага, моастагӀчоа тӀалата аьнна. Ӏала гӀирсаш бӀарга да бойта кӀай халеташ а тӀакхехка кӀоаргача лайла гӀолла тенкаш тӀом болабе безача моттиге болхар батальона бӀухой. Царна хьалха минаш дӀайоахаш бар саперш. МоастагӀчун окопашта дукха гарга гӀертача хана цӀаьхха кийкхача зоа сональкхар моастагӀчун оборона. Салера дӀаихха жележа кийхха хила еэаш яр из. ТӀакхха топаш, пулеметаш, минометаш етта болабелар фашисташ, ракеташка моттиг сийрда а йоахаш. ЛаьрӀачa моттиге дӀакхачалехьа тӀом болабе бийкар тха бӀухой.

Нийсса духьала хьестташ яр фашистий цхьа пулемет. Цахаддаш болх беш яр са а са вовкъостий а автоматаш. Цох а хӀама хургдоацаш дар гӀулакх дукха гаьна воацаш иллича Баранников Василе пулемет хиннаецаре. Цо говза пулемет йийтта соцайир фашистий дзотера хьайийтта пулемет.

Дукха воавъостий кӀалхарбаьхар Василе шийн пулеметаца. Цхьабаькъа, фашисташта из ӀаИнчара етт хайна, миномет йоллелар. Иштта майра латаш дӀаделар цо шийн са Даьхе лораеш. Цига аьтта пхьарс бохабеш ледха пхо кхийтар сона. Кулг Ӏоолладолийташ... Цу хана приказ кхаьчар тхога тӀехьашка довла аьнна...

Баматгирева хиина чов хала хинаяр. Ленинградерча госпитале лораша шоашта могар дьа цунна дарба деш. Цхьабаькъа, кулг дӀадакха дийзал. Цул тӀехьагӀа Ленинградера Томскерча госпитале дӀавигав Баматгири. 1942-ча шера сентябре товенна цигара араваьнная из. ТӀом дӀахободаш бар. — Кулг деце а Даьхена пайдане хила йиш я, — соцадир Баматгирс. Сельпо балха этта из. Цул тӀехьагӀа колхозе учетчик хилар. Казахстане керда латташ карадерзадеча хьинаре дакъа лоацаш хинав тӀема ветеран.

Дукха хӀамаш бӀаргадайна, калонаш Ӏайна ва кьаьла салте. Цхьабакъда, цар денаьх вокалаьвац. ХӀанз а диц ца душ цунна хьаллашка латт шийна улув са ца кхоле тӀом баьча. Дайъохи Ленина город бахьан майра латташ шоай дегӀамаш Ӏодехкача тӀама новкъостий суртсибат.

ДагабоагӀа фронтовика Гатчина улув хиина тӀом а. Фашистий танкаш сона езаш дар, кердача довзоалашa поли дӀачӀоагӀъялла. Шерьза вар мера вахийтацар из декхар кхочашде. Цига болхаращца вахар Хьамида Баматгири а.

Хи тӀа удла тӀий минаш а ехна вийхийта лаьрхӀадар немций танкаш гаргакхоачаче. Гаьна боацаш латтар танкашта еттача йоккхийча топий батарея.

Дукха танзар моастагӀчун танкаш гучайоала. Цхьарчоа совцийр уж. Цхьа хӀама хьаж кийтта оалхарий сангеа. ТӀакхха йоагӀашехьа йоккхий топаши пулеметаши етташ тӀаьгахьа йолаелар шоашта дьалхашка гуш саг веце а. Баматгире новкъоста Хомутова сиха матехар тӀий эикхийта кийчъальча машиних. Бакьда, тӀий меттахьа доалаш латтийсар. Батарейс танкашта йоккхий топаш йолайир. Юха дукхьала топаш а етташ тӀаьна тӀайоагӀаш латтар танкаш.

ДӀалехкача фашистий йоккхача топа пхова гаргаша хоадабь хиннабар бикфордов тӀирга дӀатӀабода аьшкасьрг, Хомутови Саутиеви бийда тӀеьна дӀахохе а баха, шоаш хьалотайир бикфордова тӀирг. тӀакхха мух санна сиха байдда юстара баьлар. ТӀий кийкха урагӀалар. Танкаш юхатӀехьашкальа йолаелар, вай йоккхийча топаша шиъ йоага я...

— ВӀалла диадаьа йиш а яй Ленинграде блокада хинна хьалхара Ӏа, — цецаувла ветеран. — Блокадера маьлха шен, ленинградий вахара закон хиина денали къонахчали. ХӀара советски сага дог гӀоздоаккхаш яр 1944-ча шера Ленинграда гонахьара блокада дӀаяккхара хетаь салют.

Къаьстта бокхa кхаъ бар из эггара халагӀча хана Ленинград лораеш латтача, цига ленинградцашца цхьана шийн цӀий Ӏодохийташ хиннача Саутиев Баматгирева. ХӀана аьлча, цӀакха лаьгӀдаш, диадала йиш йоацаш да цул Ленина городацара вовзал.

Цхьа лоацаьча сиина соц ветеран. ТӀема ханарча каьхаташка хьеж из. Даьхен соагӀата удостоверене тӀа яздаь да: «Даймехка Сийлахь боккхача тӀем тӀа денали къонахчали гойтарах», — аьнна. Фронтовика дега къаьстта хьамсаре да 1947-ча шера 17-ча ноябре. «Ленинград лорадрах йола медаль» дӀаяца аьнна Павлодарерча торвоенкомате вехаш хиина хьакат.

Пхиъ бер кхеваьд Саутиев Хьамида Баматгире — кхо воӀи шиъ йоӀи. Къонгаш советски эскаре шоай гӀулакх чакх а даьккха хӀанз болх беш ба. ЦаI МагӀалбике бурув деттачеш воак шиъ Челябинске заводеш. Сесаг Саутиева Любовь пенсе я.

Пенси а доагӀаш шоалагӀча группа инвалид вале а, «Малгобекский» совхозе ха деш ва Баматгири. Хьалха а санна къахьегамкой мугӀарашка ва тӀема ветеран.

М. ДАСКИЕВ.

«НАЬХА ДЕГАШ ГӀАДДИГА ГӀИЙРТАВ СО»

Эсамбаев Махьмуда юбилейна хетаь торжественни сайре

14 июль, шоашта да Советски искусства сий дола ваьнна — СССР халкъа артист, Советски Союза Социалистически Къахьегама Турпал, СССР Лакхарча Совета депутат Эсамбаев Махьмуд ваь 60 шуи цуи кхоллама мехкъе 45 шуи дизаре хетаь торжественни сайре хилар Грознерча театрально - концертни зале.

Из ца вовзаш атта моттиг яц дунеи тӀа, из ца хулаш моттиг яц. Вовзаш тӀахьаьа из Гавана, Париже, Мадриде, Берлине, Варшаве, Улан-Баторе, Стокгольме, Оттаве, Латински Америке. Атта моттиг яц вай махка а из ца хулаш.

...Ела йоалу музыка. Шорта кьадавалу занавес. Сцена тӀа латт гӀанд-кресло. Цу тӀа вагӀа кӀай костюм юхаш, эздтара вай тулла вола, такхарча цӀийна «белаь» вола саг — Эсамбаев Махьмуд. Цуи гонахьа, сценически гон тӀа латт цуи халхарий турпалий хьесапе шейбенна актераш. Лоахаш музыка а йолаш кхестa болалу го. Иштта вай хийсалу дунеи тӀарча дукхача къаьмий халхараш деш вола Эсамбаев Махьмуда кхоллам дунеи тӀа.

Сцена тӀа вола КПСС ЦК член, КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхара секретарь Александр Владимирович Власов. Цо оаль: «Тахан доккха цӀай да вай. Из духьала вай республика — Нохч-ГӀалгӀайче — цӀий хинна Ӏоц Эсамбаев Махьмуд везача, из лоархӀача берригача махка цӀай да из. Дукха дика нах ба Нохч - ГӀалгӀайче. Советски Ӏаьдало гӀо деьд цуи къонгашта шоай говзал кареерзе а из наха дӀайовзийта а. Цу алмазашта юкъерча цхьанех — Эсамбаев Махьмуд — бриллиант хиннад.

Ӏаламо кӀоарга говзал еннай къона Махьмуд, уникальни талант а лейр, каьт цӀубарв хьа, цар дагаш гоздоахаш. Боккъонца воаца художник СССР халкъа артист хьача цӀерах вьагӀа ца яц. ХӀьта тахан хьагӀ Социалистически Къахьегама Турпал хинна, боккха а безе а мах ба хьа кхоллама, хьа къахьегама парте а правительства а баьр. Из деррига довзийт хьетадевн вахa а къахьега а кьаьггажьа хьа, тхона массанене дукхаезаш а оаша массане а лоархӀаш вола, Махьмуд!»

ЦӀенкха диц ца луш нахьа дегашка латтаргдола цӀий хиина дӀадолалу Эсамбаев Махьмуд везаре хетадьа вӀашагӀкхетар. Дукхача къамий болча советски культура цӀей хиина чакхдоал из. Юбиляргa моаршал оалаш телеграммаш кхайи из везиц, цуи кхоллам лоархӀаш болча наха, театраш, коллективашa, художникаш, театре а эстрада а мастераша, Ӏилманхоша, болхлоша, ахархоша. Вай махкара меттел, уж ца лаьхай довзал дацара а — Испанера, Болгарера, кхычаьхьара.

Махьмудага моаршал ала, цуна соагӀаташ дехьа дуллa хьаьший баьхкаб тахан Нохч - ГӀалгӀайчен столице — Грозне. Уж баьхкаб вайна вовзаргий доттагӀий лаладеча Украински республика Херсонски областера, Москвера, Свердловскера, Казахстанера, Курганера, дукхача кхыча моттигашкара. СССР а РСФСР а культура министерстваш, Ю. А. Гагарина цӀерагӀча космонавташ кийчбеча Центра цӀерагӀа дӀайха моаршал, приветственни адресаш, кьачеьяра.

Массане а, къаьстта юбиляре Ӏаламата хоза хеташ, безо болаш тӀалийцар Эсамбаев Махьмуд вельча а вельчe а Йоккха АтагӀа кхача каьтара денийра. ЦӀей хьатаха вережа, цунна, аварчочун воӀа хьалхашка из сайрда а гӀоза а вахкар хьадийлача, шоашта ираз деначa партена, Советски пачахьалкхена доккха баркал оалаш дег тӀара доагӀа безаме дешаш дир цига тӀама а къахьегама а ветерана А. Абубакарова аьнна раш. Юбиляре дукха лоацаш доахаш къамаьлаш дир цига дукхача наха. Херсонски областа цӀерагӀа дӀайха моаршал а соагӀаташ а дакьал вена вар областной культура управлена начальник В. Чуприн, Черкесий-Балкарой республикера — культура министр И. Эпнмахов, Дагестански АССР — РСФСР халкъа артист, ВТО Дагестански отделена председатель Г. Рустамов, Къулбаседа - ХӀирий республикера — культура министра заместитель Д. Тимирзаев Нохч-ГӀалгӀай а Къулбаседа-ХӀирий а АССР-ий заслуженни артистка З. Дударенко. Казахстана цӀерагӀа Эсамбаев Махьмудага дӀайха моаршал делар СССР халкъа артиста Р. Бапова.

Юбиляре хетадаь возе а дина а къамаьлаш дир укхаза Назрановски райисполкома председателя М. Зурабова, КПСС Шалински а Грозненски а райкомий хьалхарча секретараша — Н. Айдинова, В. Хаперска, «Грознефть» объединене генеральни директора Р. Хачатурова, Нохч-ГӀалгӀай АССР халкъа поэтесса Р. Ахматова, Союзе ССР Донски театре а съездий Кремлевски Дворца а вокала Н. Товстоногова, РСФСР халкъа а заслуженни а артисташа В. Оглоблина, Л. Куклина, Грозненски гарнизона бӀухоша.

Видеокинофильма сий дола артист везарашта-артисташта а. Иллеш оалаш дездир из цӀей РСФСР халкъа, Нохч-ГӀалгӀай, Чечено-Ингушски ... (заслуженни артистка)... Ленински комсомола Российски Федераце преми лауреата И. Кобзона. Сий долча махкахочун цӀей дола веннавар СССР Союзе Донски театре солист, Нохч - ГӀалгӀай АССР заслуженни артист М. Мамцаев, Украински ССР заслуженни артист П. Топчий, М. Аузова цӀерагӀча Казахски Пачхьалкхен опери балетни академически театра артисташ, «Вайнах» яхача Нохч-ГӀалгӀай АССР халхара ансамбле артистaш, Наьсаран районера «ТӀаргин» яхача халхара халкъен «Горошбинка» яьча вокально ансамбльа бераш коллективаш, кхыбераш.

Цига мал гулбеннача дог гӀоздоаккхаш беиа болалу «Шера ба хьо, са хьамсаре мохк» яхача массанена довзаш долча илле мукъ. Цу мукъо а цӀаьхаза хьаьнсаре тахана доккха цӀей Нохч-ГӀалгӀайчен цӀей хиина ца Ӏоц, берригача Советски махка а цӀей долга.

Къамаьл ду юбиляро «СоагӀаташ дола гӀертиа хьигӀадац аз хьа, сона массане а лоеш хинар шуи деги массаза а гӀоза дела хилар. Шуи дегаш, шуи синой хамартои я со. ЦӀенкха ма бовлба шуи юхь тӀара гӀоза белаш тӀема морзо кӀоча ма доархайда шуи вахар! Дег тӀара доагӀа доккха баркал эзидда сона, ахарвой дезалера хьаьнинача саге из доккха, а гӀоза а соагӀат денначе партене а вай хьамсарча Советски правительствана а».

Из вӀашагӀкхетар чакхдаьлар доккха доаца концерт делар Эсамбаев Махьмуда. Цига цо гойтар хӀанз шин кийчъеш йолча кердача программацара массехк халхар.

Б. АБАДИЕВ.

Атеисташ кхебеш

Дина духьала бакъдар увттаду

Коммунистически кхетам балара системе лоархӀамерчарех моттиг дӀалоац кагирхошта атеистически кхетам балара дешаша.

Нохч-ГӀалгӀайчене, къаьстта тха районе, дешархошта атеистически кхетам балар актуальни лоархӀам болаш хилар, цун чулоацам кӀоргбе, формаши методаши эргаьхьа хувца езаш хилар дувзадена да вай республика специфически хьалашца дукха къамаш дахаш хиларца. Цхьаболча нах ди делабеш хиларца. Цудухьа боккха тергам тӀабохийт оаха школе атеистически болх дерттӀа вӀаштӀехьбаккхара, цунах хьахинначун боагӀаш бола мах хоадабара.

Ӏалами общество дегӀаахьари нийса кхетаде, дӀалкхача замах юкедисачен динца дувзаденначен зенерча гӀулакхаша къовсам лоаттабе ховргдолаш дешархошта атеистически кхетам балара а дукха болх бу тха школа-интерната педагогически коллективо.

Дешархой материалистически мировоззрени йолаш хургболаш Ӏомабу программни материал Ӏомаеча урокашка санна, комсомольски пионерски организацеша а дийхха дакъа а лоацаш классал арахьа беча балха тӀа.

Юхьанцарча классий хьехархоша З. М. Пешхоева, В. П. Германа, В. Г. Жиневскала дешарен природоведенен урокашка бераштa бовзийт Ӏалама кувцамаца юкъера бувзам. Фаьлгаш доашхаш болх беча хана дешархой дӀакхетабу иразерча вахарах халкъа хетар дувцаш, дийначунней зуламаца юкъера къовсам гойташ, баьвдир котдаргхиларах сага дукха дина - хӀамаш наргӀдоалаш хиларах хьадика тешаш хьехархоша уж фаьлгаш хилархьехархошта. Хьехамчашен хьехарашен фаьлгий дешарца берий сакхетам тӀаберзабу моллагӀа, шийхаша, иштта цу тайпарча кхыча наха леладеш дир хара долга кхетаде.

Эрсий мотти литературен хьехача педагогаша атеистически кхетам дугга дешархой кхоллайцa дувз. Бокхa тергам тӀаухийт атеистически темагӀа долча письменни балхашта — сочиненешта, хеттарашта дуча шоашта, дешархоша шоаш дийшача книжкашта, тайп-тайпара профессеш йолча пахаца хиннача вӀашагӀкхетарашта, хьежача фильмашта рецензешта. Дешархой литератураш кийчо гойтарца, хӀьта моллагӀа дешархо атеистически кийчо миштa йолаш ва хьагойтара лоархӀаме средство а я уж.

Наьна меттел литературан хьехархочун Х. Ахриевай дина хайоал дӀалкхача замах юкедисача гӀулакхашна къовсам лоаттабе. Цу гӀулакха урокех цо пайда ийбу Нохч-ГӀалгӀайчен йовзийтa провиденеех.

Историен географен урокашка хьехархочо В. Г. Скворцова Ӏалаьмате дина хьахьоах дин социально-политически чулоацам, цуи религиозни доархӀам, цуи Ӏамандаре цӀанкха а кӀаьдлуш боаца къовсам. Иштта дешархошта латтаи чурча тӀерчеи процессах кхетам лу.

ХӀара Ӏилмо, моллагӀча дешара дисциплинашa доалх цхьабараша буцаш бола дьала кан, тамашаш, динна дувзаденна дола хетарашоа лаьгара денa хард деш дола Ӏаламен адамлен обществан объективни законаш. Цудухьа тха интерната моллагӀа предмет хьехача — филолог е математик, биолог е физик, истори из пале а — дешархой уйла атеистически выводашта тӀаерзаю.

Оаха цӀенхаштта чакхбоах атеистически кхетам балара классал арахьа беш бола болх а. Веррига а воспитателаш «Знание» обществa членаш ба. Цар берашца беседаш ю: «Обрядаш селхани тахани», «Дин космоси», «ШейхашI ба яхараш», «Кхалсаги ислами» яхача темаех. Хьехархоштен дешархоштен хьалхашка къамаьлаш деш хул КПСС Малгобекски горкомей КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкомей лектораш. Укх шера апрель беттa атеистически темах интерпале лекци йийшар КПСС горкома секретара Т. Д. Алборгиевс.

Дешара шоалагӀча ахшера атеистически темах книжкаш дешарий 3 конференци хилар тхо долча. Цу книжкаша дувц моллаша, шейхаша дешарша а деш, дальагӀа тхо а яхаш, хала хьехаш деш, хардакьара гӀулакхаш лаладеш, вӀац хьаь дуаш а хилларах.

Шийх дина цӀи дӀалхийта я школьни комсомола комитето кулгалдеш йола «Къона атеист» яха клуб. Цу клубо вӀаштӀехьйоах атеистически темах йола лекцеш, беседаш, экскурсеш, фильмаш гойтала, дешархоштен цар дийнца - воаноццех индивидуальни беседаш елга.

8-ча класса лекторий-комсомольций сенцешa (Р. Арчаков, А. Саутиев, М. Божев, З. Гагиева, З. Торшхоева, иштта кхыбараш) лекцеш еш «Фуд из ислам», «Закрылах цуи маIаш», «Тамаш йоаца тамашаш», иштта кхыяраш. ДӀадахача дешара шера цар йийшар 4—7 классашкарча дешархошта 15 лекци. Апрель бутт чакхбоалаш школе чакхдаьккхир «Атеиста вӀира».

Б. ЛЬЯНОВ,
г. Малгобекерча № 4 йолча школа - интернате директор.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

МОСКВЕ ГАСТРОЛАШКА

Саллан Нурадилов Хампашей цӀерагӀа Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен театр Москве гастролашка дахад.

Цу отчетни гастролашка театра кьош йолча репертуаре юкъе а эрсий, довзаш драматурга, советски, къаман, моттигерча авторий произведенеш.

Столице бахача театр дезаршта а цун хьамахишта а гурчьа ер спектаклеш: «Ленинана» яха драматически композици, В. Шекспира «Кориолан», И. Базоркина «Кало ларда безам», В. Гоголя «Ревизор», О. Иоселиана «Ворда хьерцачул тӀелыгӀа», такхарча Афганистане латтача хьалах дувцаш йола А. Прохановен Л. Герчиковен «Сай начъегӀа вода со» яха политически репортаж, М. Солцаева «ОБХСС инспектор».

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 ИЮЛЬ

18.00 — «Моттигерча Ӏамий разерашъ» (нохчий меттала).
18.15 — Ӏилман-популярни фильм.
18.35 — «Дунен хаамьяштa юкъера обзоранъ» (нохчий меттала).
18.50 — Кинокурнал.
19.00 — «Нохч-ГӀалгӀайчен де».
19.30 — Мультфильм.
19.40 — ЦӀе Байрамк лелача Къулбаседа Кавказски тӀема округа иллеи халхарен ансамбле концерт.

18 ИЮЛЬ

19.00 — «Нохч - ГӀалгӀайчен де».
19.25 — Дезала педагогика.
19.55 — «Вийса дӀанъахьаш кийна шуи, бераш!»
20.15 — Социалистически къа металл. Кийчъярна хетадаь концерт (нохчий меттала).

[illegible]

8.30 — Передачай программа (эрсий, гӀалгӀай метт.).
8.30 — Концерт (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Бригадин подряди дескриминени» (нохчий метт.).
9.30 — «Къона заманхо» яха радиожурнал (гӀалгӀай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хаттам (эрсий меттала).
10.01 — «Коммунист бригадел». Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
10.10 — «СЭВ юкъедоагӀача мехкаша цхьана къахьегар — керда этапе». Беседа (эрсий меттала).
10.31 — «Хауинъаш чуирча хьалхалаттараша». Концерт (гӀалгӀай меттала).
10.00 — Керда хаамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай метт.).
10.30 — «Юртара салар» (эрсий меттала).

УКХ

17.00 — «4 шуи дерриге вокиеш».
17.30 — Лирически иллеш.
18.10 — С. Цугаева произведенеш. Концерт.

[illegible] (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен хаамьяштa юкъера обзорени (гӀалгӀай, меттала).
16.15 — «Вахара хьалхе — советски» (эрсий меттала).
16.35 — «Комсомолахоштачун радиоиша» (эрсий меттала).
16.45 — «Бизнес и капитализм. США космосе гӀулакхаш доаре милитаризаци». Беседа (эрсий меттала).
16.00 — Керда хаамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай — метт.).
16.30 — «Къахьегама династия — тахаьнний лерр» (нохчий меттала).

УКХ

17.00 — «Горбина музыка» яха концерт.
17.30 — М. Дагаева дийнарна дахаш иллеш.
18.37 — Нохч-ГӀалгӀай музыка концерт.

РАДИО

17 ИЮЛЬ

7.30 — Керда хаамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай метт.).
7.35 — Хаамаш. Хаттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.

18 ИЮЛЬ

7.30 — Керда хаамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай метт.).
7.35 — Хаамаш. Хаттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленина никъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсийн, нохчийн метт.).
8.36 — Художественни самодеятельноста доакъашхой виступлени (нохчий меттала).
11.15 — «Цхьан наьрагӀа». Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
11.30 — «Хьана, Даьхе, саьтерра даг» (гӀалгӀай меттала).
15.15 — «Бирт бахча дийннал» яха радиожурнал (эрсий меттала).
15.30 — Социалистически

Хьесап

Тахан республике гӀоаллеи Грознеи хувцалуш моркхаш а йолаш, малхбузехьара секунде 3—6 метр чӀоагӀа мух а хьеккаш хилен фегара температура республике 26—31, Грозне 28—30 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, цхьайолча хана догӀа а делхаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьеккаш хилен фегара температура буйсанна 14—19, дийнахьа 20—25 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Перепись — лоархӀаме гӀулакх

СССР правительства ньча решенега хьежжа итт шера цкъа Ерригсоюзни перепись ю сомий кхосийн гаьнашта. Республике аргӀанаре перепись ергъа 1984 шера 15 июлера дехa 15 августе кхаччалца.

Перепиcо чулоацаргъя ерригa колхозаш, совхозаш, межхозаш, кхыйола пачхьалкхеи кооперативни предприятеш организацеш, хӀьта иштта колхозхой, болхлой, гӀулакхерча наьха шоай доалахьара гӀонна доле боахамаш а бахача наьха ерригa коллективни бешамаш а.

Колхозашка, совхозашка, пачхьалкхен боахамашка перепись елга тӀадула боахамий кулгалхоштеи специалисташтеи, специалистех — сомий бешамашa кхосий бешамашa лелакерех вӀашагӀъехкача бригадашта.

Бахача наьха сомий кхосийн бешамий перепись ергъа лаьрхӀа цу гӀулакха кийчбьача регистраторашa. Бешамий товариществашка перепись елга тӀадула товариществий правленена.

Сомийн кхосийн гаьний Ерригсоюзни перепись яро кертера лерхӀар — дукхача шерашка аргӀача гаьний хьаьх, фух, сортах йола йоаца данеш хьаьнцилга. ХӀанз ергӀолча переписо гӀо дергда сона, кхосийн хьаьнцилга кхоачаман меллад хара.

Переписа материалаша дукхача даькъе новкъостал дергда сомий бешамаш кхосий бешамашa лелаелга республике сани. Иштта бӀарччача мехка а дегӀахар перспективни планировани яра, баха нах бӀарччача шера кердача сомаца Ӏалашбера проблема къоастаяра.

Перепись толаме чакхьякхар кадраш шоай ханнахьа кийчъяраш Ӏомаяраки, сомий кхосий гаьнаш мелдай, фуга ханашкеи дахача мишта дӀайийсьеннай хьахьонхаш дола юххьанцара бухгалтерски документаш кийчларах тӀийла хургда.

Боахамий кулгалхошеи специалисташеи кхы тӀа а гӀулакхаш чакхдаккха дарг дац дукхача шерашка латтача сомий гаьний учет яр духьа юххьанцара документаш лелаеча йоагӀаш йола порядок оттаяра.

Е. ПОПОВА,
Статуправлене начальника заместитель.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Малинована, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктохкaрa секретара — 2-84-80; отделаш: партийни вахаре — 2-54-04; промышленности транспорта — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-84-75; кехатий — 2-55-64; корректорски — 2-80-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Малиновского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-80; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-55-64; корректорская — 2-80-88.

Газет арадувла шинарен, ереи, шоаттен деношка

ЭФ05187 «Грозненский рабочий» издательства типографи, Малинована, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Малиновского, 92. Заказ № 3095.